

HAZİRAN 2015 TEFSİR DERSİ

MESLEKİ ÇALIŞMA TEBLİĞLERİ

Bu dosyadaki metinler, 2015 Haziran döneminde yapılan mesleki çalışmalardan seçilmiştir.

Bilindiği gibi Haziran döneminde; İHL/İHO Meslek Dersleri, DKAB ve Kültür Dersleri öğretmenlerimizin katılımıyla komisyonlar oluşturuldu. Bu komisyonlarda, belirlenen ana başlıklar çerçevesinde isteyen öğretmenlerimiz tebliğler/bildiriler sundular ve katılımcı öğretmenlerimiz tarafından müzakere edildi. Bildiriler ve dile gelen görüşler raportörler tarafından bir araya getirildi. İllerde birleştirilerek Genel Müdürlüğümüze gönderilen bu dosyalardan **özgün görülüp seçilen bazı bildiriler (müzâkere metinleri hariç) “Eylül-2015 Mesleki Çalışmalarda”** öğretmenlerimizin görüş alışverişine ve tekrar müzâkeresine sunulmaktadır. **Bu dosya, içindeki bildiriler veya sunum metinleri, yayımlanmış bir eser, salt akademik bir çalışma veya Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne hazırlanan bir kitap ve rapor değildir.** Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde belirtilen mesleki çalışmalar çerçevesinde, alan öğretmenlerinin görüşlerinden oluşan, birbirinden farklı görüşleri ve teklifleri içeren, akademik olan veya olmayan, tartışmaya açık, uygulamaya yönelik önerileri olan metinlerdir. Bağlayıcılığı yoktur. İçerik sorumluluğu, kaynakça bildirimi ve metin içeriklerinin tamamı, bildirileri/metinleri hazırlayan öğretmenlere aittir. Derslerin öğretiminde kullanılacak yöntem-teknik önerileri öncelenmiş ve metinlerden, derslerin öğretiminde doğrudan kullanması ile ilgili olmayan bazı hususlar çıkarılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerimizden gelen diğer çalışmalar ve müzakere metinleri daha ayrıntılı bir çalışmada kullanılacağından bu dosyaya alınamamıştır.

Emeği geçen öğretmenlerimize teşekkür ederiz.

İçindekiler

Tefsir Dersi Öğretimi Yöntem ve Teknikleri.....	1
Tefsir Dersi İşlenişi ve Örnek Uygulamalar	26
Tefsir Dersinde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler	31
Tefsir Dersinde Öğretim Materyalleri ve Teknikleri	34

Tebliğci: İsmet GÜRSOY

Konu: Tefsir dersi, öğretimi yöntem ve teknikleri

1. MESLEKİ ÇALIŞMA VE TEFSİR DERSİ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI YÖNTEMİ GEREKÇESİ VE ÖNEMİ

Eğitim ve öğretim çalışmaları uzun soluklu bir süreci gerektirir. Kullanılan yöntem ve tekniklerin yanı sıra “bir bilene danışmak” veya “akıl akıldan üstündür” diyebilmek yaptığımız işi zirvelere ve ötelere taşıyabilir.

Milli Eğitim Bakanlığımızın ilgili yönetmeliği(OÖKY) 98. Ve 87. Maddeleri çerçevesinde her yıl ders başı ve ders kesimi yapmadan önce yapılan Mesleki Çalışmalar belirttiğimiz hususta bize fırsatlar sunmaktadır. Kendi alanında “benim fikirlerim var” diyen genç bir eğitimci ile “benim de tecrübelerim var” diyen emektar bir eğitimcinin fikir ikliminde yahut alanında ihtisas yapmış bir akademik unvan sahibi ile meşveret ve müzakere yolculuğuna çıkmak hepimiz için oldukça keyifli ve faydalı olabilir.

Yazarak, anlatarak ve tartışarak yapılacak çalışmalar ilmi çalışma ciddiyeti ile ele alındığında fevkalade sonuçlara ulaşılabilir. Bu hususta en büyük servet sahanın içinde ter dökmüş, dalgalarla boğuşmuş bir meslektaşımızın bakış açısı ile değerlendirmeler yapabilmektir. Aksi takdirde idareci nasihatıyla ve masa başı varsayım ve yorumlarla sağlıklı sonuçlara ulaşmak teorik açıdan bir anlam ifade etse de fayda açısından güdük kalabilir.

Bu çalışmamız bu yolda katkı sağlamayı ve daha iyi bir Tefsir Dersi işlenmesi için öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAM VE SINIRLAMALARI

Çalışmamız MEB Talim Terbiye Kurulu ve Din Öğretimleri Genel Müdürlüğü Yönetmelik ve kararları çerçevesinde İHL Meslek Dersleri Eğitim ve Öğretimi Kapsamında; Kur’an’ı Kerim’i anlama ve yorumlama için Tefsir Dersinin ele alınması, diğer ilim ve bilim dallarından yararlanma hususunda tespitlerin dikkate alınması şekliyle sınırlandırılmıştır.

Dersin işlenişinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri irdelenecek, nihai olarak genel değerlendirme ile sonuca gidilecektir.

1.3. ÇALIŞMADA YÖNTEM VE TEKNİKLER

Çalışmamız akademik bir soyutluktan ziyade yine akademik çalışma kurallarına sadık kalmaya çalışarak daha çok Tefsir dersinin öğretimi konusunda somut ve bizzat okul dersleri, ders materyalleri ve eğitim-öğretim ortamı çerçevesinde ele alınacaktır.

2. KURAMSAL VE OLGUSAL ÇERÇEVEDE

KUR'AN'I KERİM VE TEFSİR

2.1. KUR'AN'I KERİM OLGUSU VE TARİHÇESİ

Kur'an-ı Kerim, en son ve en büyük peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.)'e Allah tarafından gönderilen en büyük kutsal kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, Peygamber Efendimize Cebrail adlı melek aracılığı ile indirilmiştir. İlk vahiy geldiği zaman Peygamberimiz (s.a.s.) 40 yaşında idi.

Kur'an-ı Kerim, peygamberimize vahiy yoluyla gelmiştir. Vahiy: Allah tarafından doğrudan doğruya veya elçi vasıtasıyla Peygamberlere bildirilen ve kesinlik ifade eden bilgidir. Vahyin çeşitleri vardır. Allah bu vahiy yollarından biri ile sözünü peygamberlerine duyurmuştur.

Kur'an-ı Hakîm, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın kelimidir. O'nun yüce muradını beyan eder. O'nu tanıtır, O'na sevk eder. O'nu sevdirebilir, O'nu zikrettirir.

Kur'an bir fikir kitabıdır, her yönüyle insanı ve varlığı fikrettirir. Gaybdan bilgi verir, insanın müşkülünü giderir. Geçmiş milletlerin hallerinden, gelecekteki nimet ve tehlikelerden bahseder. İnsanı düşündürür, ümitlendirir, korkutur.

Yüce Rabbimiz 'in beyanı ile Kur'an-ı Hakim, kalbi ve kainatı aydınlatan, insanlığı karanlıklardan nura ve aydınlığa çıkaran bir kitaptır (İbrahim/1). O, dengesini kaybeden insanlığa denge verir (Hadid/25); insanı şerefendirir (Enbiya/10).

Kur'an-ı Hakim, insanoğlunun "ben kimim, nereden geliyorum, nereye gidiyorum?" sorularına en güzel cevabı veren, onun meçhule gidiş korkularını dindiren, hayatı sevdiren, ümit veren, ölümü yeni bir doğum gösteren, önündeki Cehennem 'den çekindiren ve ebedi saadet yurdu Cennet'e davet eden bir kitaptır.

Bir Müslüman için ilk ve en güçlü delil, şüphesiz Kur'an-ı Kerim'dir.

2.2. TEFSİR VE KUR'AN İLİŞKİSİ, KUR'AN-I ANLAMAK VE YORUMLAMAK, BU KONUDA YAKLAŞIMLAR

Tefsir Kur'an âyetlerinin kastettiği anlamları açıklamak görevini üstlenmiştir.

Kur'an'ı tefsirde müracaat edilmesi gereken kaynaklar şöyle sıralanabilir:

- 1- Önce bizzat Kur'an-ı Kerimi iyi inceleyip, bir ayeti tefsir eden diğer ayetleri toplamaya çalışmalıdır.
- 2- Ayetleri açıklayan hadislerle başvurmak: Zira Kur'an'ı esas itibarıyla tefsir yetkisini Allah Teâlâ, Peygamberine vermiştir. Bu husustaki ayetlerden sadece birini zikrederim: "Biz sana zikri indirdik. Ta ki, kendileri için indirilen Kur'an'ı insanlara açıklayasın ve ta ki onlar da fikirlerini iyice kullansınlar."
- 3- Sahabe'nin tefsiri de, öğrendiklerini bizzat Rasulullah'tan (s.a.s.) öğrenmiş olmaları ihtimali, Kur'an'ın nazil olduğu dönemde onun kelimelerinin manalarını en iyi bilme durumunda olmaları, keza vahyin indiği ortamları bizzat yaşamaları, derin kavrama güçleri ve hükümleri uygulama alanına

koymadaki şevk ve başarıları gibi meziyetleri sebebiyle son derecede önemlidir. Özellikle ilk dört halife, İbn Mes'ud, İbn Abbas, Hz. aişe, Übey İbn Ka'b, Zeyd İbn Sabit (radiyallahu teala anhüm) gibi sahabilerin tefsirlerini bilmek gereklidir.

4- Kelam 'ın manasından ve Usulü'd-Din'de sabit olan esaslardan ortaya çıkan neticeye göre tefsir etmek. Hz. Peygamber (s.a.s.), İbn Abbas hakkında: "Ya Rabbi, onu dine fakih kıl ve ona tefsiri öğret." diye dua ettiğinde, bu kabil tefsiri kastetmiştir.

Kur'an yorumlanırken sıralanan bu maddeler doğrultusunda hareket edilirse çok daha güzel başarılarla ulaşılabilecektir.

Bu noktadan hareketle konuya devam edecek olursak diyebiliriz ki Kur'ân-ı Kerîm'in Müslümanların din ve dünya hayatları için temel rehber olması, onun nüzûl ortamından kıyamete kadar farklı muhit ve zamanlarda yaşayan müminler tarafından anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Müslümanların geleneğinde tefsir ilmi, âyetlerin ilk muhatapları ve onları takip eden nesiller tarafından nasıl anlaşıldığına dair rivayetlerin derlenmesi ve İslâm ümmetinin bu alandaki birikiminin Kur'an lafzının doğrudan ve dolaylı anlatımıyla irtibatlandırılması görevini üstlenmiş, Kur'an'ın yorumlanması ve onun öğrettiği değerlerin günümüze taşınması işlemi, Müslümanların geliştirdiği bütün ilimlerin az veya çok ilgilendiği ortak bir amaç olmuştur.

Kur'an'ın anlaşılmasında kullanılacak tarih kaynaklarına dair çalışmalar Kur'an'ın indiği dönemden önceki yüzyıllara kadar götürülmelidir. Bunun amacı, Kur'an'ın vahyedilmeye başladığı kültürel ortam, ekonomik yapı, toplumsal ilişkiler ve dinî inanç biçimleri vb. hususlarla ilgili atmosferi ve şartları daha ayrıntılı biçimde ortaya koymaktır. Bu husus, Kur'an'ın karşılaştığı toplumla nasıl bir diyaloga girdiğini ve onu nasıl eğittiğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Kur'an'ın ilk dönem âyetlerinde neden inanç konularına ve ahlâkî erdemlere ağırlık verildiği sorusunun cevabı bu bilgilerde bulunmaktadır. Bunun için İslâm kaynakları yanında İslâm kültürü dışından da tarih kaynakları kullanılabilir. Faydalanılan kaynaklar ne kadar erken bir tarihte yazılmışsa o dönem hakkında sağlam bilgi vermeleri ihtimali de o oranda yüksek olacaktır. İbn İshak (ö. 151/768) ve İbn Hişâm (ö. 218/833) gibi tarih kaynakları da son tahlilde tarihsel dokümanlardır. Bu kitapların yazarları kendilerinden iki asır önceki olayları aktarırken, yorumlarken içinde yaşadıkları dinî, siyasî vb. şartların etkisinde kalmış olabilirler. Şu halde müfessir, değişik kaynakları karşılaştırarak aktarılan bilgiler arasındaki mantikî tutarlılığa dikkat etmelidir.

Kur'an-ı Kerim toplu olarak değil, zaman ve olaylara göre ayetler ve sûreler halinde parça parça inmiştir. Bu durum, onun kolayca ezberlenmesini ve anlaşılmasını sağlamıştır.

Kur'an'ı en iyi anlayan, yaşayan ve anlatanın Hz. Peygamber (A.S.) olduğunu, daha sonra sırasıyla sahabe, tabiîn ve diğer takva sahibi alimler geldiğini kabul etmelidir. Herhangi bir ayeti delil olarak kullanmak istediğinde onların anlayışını esas almalıdır.

Eğer ayet-i kerimenin işaret ettiği manalar, ictihad sahasına giriyorsa, bu sefer o ayeti delil olarak kullanmak isteyen kimse kendi konumunu değerlendirmelidir. Müctehid ise ictihad etmeli, müctehid değil ise o konudaki ictihatlardan birine tabi olmalıdır.

Bir ayetin hangi manalara işaret ettiğini sağlam kaynaklarından tamı tamına öğrenmeden şahsi kanaatine göre delil göstermemelidir. Bu konuda Merhum Elmalılı Hamdi Yazır Hoca Efendi, Kur'an'da muhkem ayetlerin yanında, manası tamamen veya kısmen anlaşılamayacak olan müteşabih ve müphem (manası kapalı) ayetlerin de bulunduğunu ifade ettikten sonra şunları söylemiştir:

“Doğrusu Kur'an'ı cidden anlamak, tetkik etmek isteyenlerin onu usulüyle Arapçasından ve rivayet edilmiş olan tefsirlerden anlamaya çalışmaları zaruridir. Kur'an'ın anlamını bilemeyen bir kimsenin Kur'an'ı okuması da dinlemesi de bir ibadettir. Her harfine sevap verilir. Okunmakta olan Kur'an'ı dinlemenin farz olduğu ayetle sabittir. (A'raf/204) Manasını anlayarak okumanın ve dinlemenin daha faydalı olacağı aşikârdır. Ancak manasını anlayabilme imkânına sahip olmayanların Kur'an'ı okumaları ve dinlemelerinin faydasız olacağını söylemenin hiç bir delili olmadığı gibi, bu anlayışın bizzat Kur'an ile tezat oluşturduğu da açıktır.

Şöyle ki: Kur'an'da “huruf-u mukattaa” denilen ve manası kullar tarafından bilinmeyen bazı ayetler veya ayetlerin bölümleri vardır; ‘elif-lâm-mîm’ gibi. Manaları anlaşılmadığı halde bunlar, Allah'ın kelamı olarak okunur ve her bir harfine de Allah sevap verir. Nitekim Rasulullah (A.S.) şunları buyurmuştur: “Bu Kur'an'ı okuyun! Çünkü AllahuTealâ, size her harfi için sevap verecektir. Şunu da bilin ki: Ben ‘elif-lâm-mîm’ bir harftir demem; fakat elif bir harftir, lam bir harftir, mim bir harftir.” (Hindî, Kenzu'l-Ummal)

Kur'an-ı Kerim, bütün insanlığa gönderilen bir kitaptır. Her asrın ihtiyaçlarını karşılayacak hakikat ve hikmetlerle doludur.

Kur'an-ı Kerim, bütün ilahi kitapların hükümlerini nesh etmiş, yani yürürlükten kaldırmış ve bu hükümleri kendisinde toplamıştır.

"Bu Kur'an, akıl sâhiplerinin, âyetlerini iyice düşünüp anlamaları ve ders almaları için, sana indirdiğimiz saadet kaynağı bir kitaptır" (Sâd, 29).

Kur'an, insanlığın hakikî saadetini te'min edecek her türlü îtikad, amel ve ahlâk esaslarını ihtiva eder. Hem lâfzı, hem de mânası itibarıyla, en büyük ve ebedi bir mu'cizedir.

Bu bağlamda Tefsir ilminin öncelikli görevi Kur'an ibaresinin zâhirî mânasını vermek olup bunun için dil biliminin çerçevesine konulabilecek metotları ve verileri kullanır. Meselâ tefsirlerde bir ayette geçen kelimelerin Kur'an'da yer alan anlamları verilir. Âyetin zâhirî mânasına, ondaki kelimelerin Kur'an'da kullanıldığı anlamlarını bilmek ve âyetin cümle yapısını gramer açısından doğru bir şekilde çözümlenmekle ulaşılır. Ancak bu, âyeti tam olarak anlamak için yeterli değildir. Âyetleri anlamak için hâlâ göz önünde bulundurulması ve bilinmesi gereken hususlar vardır. Bunlardan biri âyetin metinsel bağlamıdır; yani âyetin öncesi ve sonrasıyla bütün metin içindeki yerini bilmek gerekmektedir. Klasik tefsir disiplini bu işlemi "Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri" şeklinde formüle etmiştir. Kur'an'ın açıklanmasında bu husus gözden uzak tutulmamalıdır. Meselâ Şuarâ sûresinin 19. âyetinde Firavun ve Hz. Mûsâ arasında geçen bir konuşmada Firavun Mûsâ'ya, "Sonunda yapacağını yaptın. Sen nankör birisin" şeklinde hitap etmektedir. Tercümede "nankör" olarak karşılanan kelime "kâfir"dir. Kur'an, bu kelimeye kendi öğretisi doğrultusunda "Allah'a karşı nankörlük" fikrinden yola

çıkarak "Allah'a inanmayan kişi" anlamı yüklemiştir. Ancak bu olayda Firavun, Mûsâ'ya kendisini çocukken himayesine alıp yetiştirdiğini hatırlatmayı amaçlamaktadır. Şu halde âyette iman çerçevesinde bir nankörlükten değil bir iyiliğe karşı nankörlükten söz edilmektedir.

Açıklama sürecinde yapılması gereken bir başka işlem de âyetlerin nâzil olduğu ortam ve şartlar hakkında bilgi edinmek, zaman ve mekân bağlamının olaylarını, bu olayları meydana getiren fertleri veya toplulukları doğru bir şekilde belirlemektir. Klasik Kur'an ilimleri içinde bulunan sebab-i nüzûl bir ölçüde bunu yapmaya çalışır.

Sözün tarihî bağlamına yeterince dikkat edilmemesi tefsirlerde zaman zaman görülebilen bir eksiklik. Meselâ kıblenin değiştirilmesini konu alan ayetteki (el-Bakara 2/144) "kitap verilenler" ibaresini Kurtubî, "Yahudiler ve Hristiyanlar" şeklinde tefsir etmiştir (el-Câmi', II, 161). Hâlbuki âyetin indiği ortamda ve olaylar dizisinde Hristiyanlara rastlanmaz. Nitekim ilk dönem müfessirlerinden Taberî'nin bu âyetle ilgili olarak aktardığı rivayette Hristiyanlardan söz edilmemiştir (Câmi'u'l-beyân, II, 23).

"Allah, Kur'an'ın 'mübin' olduğunu bildiriyor. Mübin: açık, aşikar, aydınlık, manası vazih demektir. Öyle ise, Allah'ın böyle nitelendirdiği Kitabını, anlaşılması zor göstermenin savunulur tarafı olamaz". Oysa Kur'an'ın mübin olması: Allah tarafından gönderildiğinin apaçık olması, birçok hakikatleri açıklaması, hakkı batıldan, doğruyu eğriden ayırması, mü'minlerin muhtaç oldukları hükümleri bildirmesi, demektir. Yoksa ondaki her şeyin, biteviye ayan beyan ve hiç öğrenim görmemiş bir insanla bir üniversite profesörünün aynı şekilde anlayabileceği bir kitap olması demek değildir. Bu iddia sahiplerinin, vücutlarında bir operasyona muhtaç olmaları halinde, bir tıp kitabını okuyan herhangi bir kişiye kendilerini ameliyat etme iznini vereceklerini hiç kimse düşünemez. Oysa bir doktor nezdinde o kitabın manası açıktır. Aynen bunun gibi, insanlar Kur'an'ın mealini okuyarak, kapasiteleri nispetinde ondan istifade etmeye çalışırlar.

O halde Kuran'ı hakkıyla anlama ve ondan hüküm istinbatı için gereken ilimler şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Lügat ilmi.
- 2- Nahiv ve Sarf (Gramer, Dil bilgisi);
- 3- Bedi', Beyan, Meani bilimlerini kapsayan Belagat İlmi.
- 4- Kıraat İlmi.
- 5- Akaid ve Kelam İlmi
- 6- Usul-i Fıkh İlmi.
- 7- Usul-i Tefsir İlmi.
- 8- Usul-i Hadis ve Hadis İlmi.
- 9- Tarih ve Sosyoloji gibi, beşer toplumlarının maruz kaldıkları durumları konu edinen ilimler.

10- Beşeriyetin Kur'an hidayetiyle doğru yolu bulduğunu ve Kur'an'ın esas gayesinin de insanları hidayet etmek olduğunu bilmek.

11- Tabii bilimlerde kesin (veya kesine yakın) sayılan bir takım sonuçları ve bu bilimlerin prensiplerini bilmek,

12- Mevhibe İlmi. Bundan maksat, ilmi ile amel olanlara, Allah Teâlâ'nın ilham edeceği basiret ve kavrama gücüdür.

2.3. KUR'AN-I ANLAMADA SÜNNETİN YERİ VE ÖNEMİ

Kur'an'ın nâzil olduğu şartlar ve durumlar, âyetlerin kastettiği anlamlar, kullanılan kelimelerin mânaları hakkında en sağlıklı bilgileri verecek olan kaynak, muhakkak ki Kur'an'ın insanlara aktarıcısı olan Hz. Peygamber'in sözleridir. Çünkü Resûlullah ve onun ashabı Kur'an'ın indiği şartları Kur'an ile birlikte yaşamışlar, çok defa âyetlerin inmesine sebep olan olayların bizzat kahramanları olmuşlardır. Ancak müfessir, âyetlerin tefsirinde hadis ilminin hadis tenkidiyle ilgili çalışmalarına dikkat etmeli ve en sağlam kabul edilen rivayetleri kullanmalıdır. Rivayetlerin isnad zincirlerine dayanılarak yapılan klasik tenkit yöntemlerinin yanı sıra, günümüzde geliştirilme yolunda olan ve Kur'an ile karşılaştırmayı öne çıkarmaya çalışan metin tenkidi yöntemi de bu konuda dikkate alınabilir.

Peygamberlik müessesesi, ilâhî emâneti, tam bir fetânet ve zekâ ile nefsin tutkularına kapılıp eğriliğe düşmeden (ismet), artırma ve eksiltme yapmadan doğruca (sıdk) tebliğ etmeyi gerekli kılar. Kur'ân, kendisiyle ilgili olarak nübüvvet pınarının ser-çeşmesi Allah Rasûlü'nden üç önemli görev istemektedir:

Tebliğ, tebyin ve tatbik.

Tebliğ: Bütün peygamberlerin ortak özelliğidir. Her nebî öncelikle aldığı ilâhî emânetin tebliğinden sorumludur.

Tebyin: Kur'ân anlaşılacak üzere indirildiğinden Hz. Peygamber'in insanların Kur'ân'dan anlayıp kavramakta zorlandıkları konuları açıklama görevi vardır. Nitekim Kur'ân'da buyrulur:

"Sana bu Kur'ân'ı apaçık delillerle ve sayfalarla indirdik ki, kendilerine indirileni insanlara açıklayıp (tebyin) anlataşın. Umulur ki böylece onlar da düşünürler." (en-Nahl, 16/44)

Tatbik: ilâhî mesajı uygulamak ve yaşamaktır. Peygamberlerin bir özelliği de getirdikleri ahkâmı öncelikle kendilerinin uygulamalarıdır. Bu özellikleri sebebi ile insanlara örnek olmakta; insanların "biz bunları yapamayız" şeklinde vârid olabilecek muhtemel itirazlarına cevap verilmiş bulunmakta; gelen ahkâmın uygulanabilirliği fiilen gösterilmiş olmaktadır. Kur'ân buyruluyor ki:

"Andolsun ki, sizin için Allah'a ve ahiret gününe ümit besleyenler için Allah'ın peygamberinde pek güzel örnek vardır." (el-Ahzâb, 33/21)

"De ki: Siz Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki (ittibâ) Allah da sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. (Al-i İmran, 3/31) Ona uymak demek; sünnetine, tatbikatına ve uygulamalarına uymak, onun izine basarak yürümektir.

"Bilesiniz ki Allah'ın Rasülü içinizedir. "(el-Hucürât, 49/7) O sağlığında mübârek vücûdu ve yaşayışıyla; vefâtından sonra sünneti, sîreti ve ahlâkı ile aramızda ve içimizdedir.

"Kim Rasûle itâat ederse Allah' a itâat etmiş olur. Kim de yan çizerse biz seni onlara muhâfız olarak göndermedik." (en-Nisa, 4/80)

"Peygamber size ne emir verirse tutun, her neyi de yasaklarsa ondan uzak durun. Allah tan korkun!" (el-Haşr,59/7)

Bütün bu âyet-i kerimeler, Hz. Peygamber'e uymayı ve ona tâbi olup sünnetine sarılmayı emretmektedir.

Kur'ân'ı anlamada onun sünnetinin üç önemli fonksiyonu vardır:

- I - Kur'ân'ı açıklamak,
- II - Kur'ân'da bulunmayan hükümler koymak,
- III - Kur'ân'da bulunan bazı hükümleri tavih etmek.

I- Sünnet, Kur'ân'ı açıklar:

Kur'ân'ın ilk tefsiri yine Kur'ân ikincisi de Hz. Peygamber'in yorum ve açıklamalarıdır. Sünnet'in Kur'ân'ı açıklamasının da iki şekli vardır:

A- Kur'ân'ı te'yid ederek açıklar: Kur'ânda: "Aranızda mallarınızı meşrû olmayan yoldan elde edip yemeyiniz." (el-Bakara, 2/188) buyrulur. Bu ayetteki "meşru olmayan yolu' sünnet; "Rızası olmadıkça müslümanın malı müslümana helâl olmaz" (İbn Hanbel, V, ,72) hükmüyle te'yid ederek açıklamıştır.

B- Ayetten kastedilen manayı açıklar: Bunun değişik şekil ve uygulamaları vardır:

1- Kur'ân'da namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek ve hacc ile ilgili emirler vardır. Fakat bu emirlerin şekil ve tatbikatını gösteren sünnettir. Nitekim namazların vakitleri ve rekatları, orucun şekli, zekâtın nisâbı, haccın edâ şekli hep sünnetle ortaya konmuş ve böylece Kur'ân'daki emirlerle ilgili mânâ, hadislerle ortaya çıkmıştır.

2- Kur'ânda hükmü "mutlak" olan âyetler sünnetle "mukayyed" hale gelmiştir. Nitekim Kur'ân'daki hırsızın elinin kesilmesi ile ilgili mutlak hüküm (el-Mâide,5/38) sünnetle "sağ el ve bilekten" şeklinde mukayyed hâle gelmiştir (bk.Tirmizi, Hudud, 17)

3- Kur'ân'da hükmü "âmm" yani genel olan âyetlerin mânâsı sünnetle "hâss" yani özel hale gelmiştir. Nitekim "imâna zulüm karıştırılmamasını" emreden (el-En'am, 6/ 82) âyetindeki "zulüm" genel hükmü, sünnette "şirk" olarak özelleştirilmiştir. Zulümden maksad şirk'tir.

4- Kur'ân'da mânâsı "müskil" olan âyetleri sünnet, manası herkesçe kolay anlaşılır hale getirmiştir. Nitekim sünnet, imsak vaktini bildiren âyetteki (el-Bakara, 2/187) "beyaz iplik ile siyah iplik"ten muradın gecenin karanlığından gündüzün aydınlığının fark edilmesi olduğunu açıklamıştır. (bk. Buhari, Tefsir sure (3),28; Müslim, Sıyam, 34,35)

II - Kur'ân'da bulunmayan hükümler koyar:

Allah Rasûlü, sünnetiyle Kur'ân'da bulunmayan bazı hükümler de koymuştur. Zaten Kur'an ona helal ve haram koyma yetkisi vermiştir. Nitekim: "O peygamber ki, kendilerine iyiliği emreder, kötülükten men'eder, onlara güzel şeyleri helal, çikin şeyleri haram kılar." (el-A'raf, 7/157) ayetiyle "Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan Allah'ın ve Rasulü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dinini din edinmeyen kimselerle, boyun eğip kendi elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın." (et-Tevbe, 9/29) ayeti bunu ifade etmektedir.

Allah Rasûlü bizzat kendisi de: "Şüphesiz Allah Rasûlü'nün haram kıldıkları da Allah'ın haram kıldığı gibidir." buyurmuştur. Bunu şöyle örneklendirebiliriz:

1- Denizin suyu temiz ve ölüsü helâldir. Bu hüküm deniz ve yaratıkları için Kur'an'da bulunmayan bir hükümdür.

2- Boğazlanan hayvanın karnından çıkan yavrunun helâl oluşu, anneye tabi oluşundandır. Oysaki bu konuda Kur'an'da bir hüküm bulunmamaktadır.

3- Yırtıcı ve köpek dişli hayvanların etlerinin haram oluşu da aynı şekilde sünnetle sabit bir husustur.

5- Recm Meselesi: Zina eden çiftlerin evli oldukları takdirde recm edilmesi de sünnetle sabit bir tatbikattır. Asr-ı saâdetde bunun uygulamaları vardır. Vâkia recm ile ilgili bir âyetin nazil olduğunu ve bunun lafzının neshedilerek hükmünün bâki kaldığını söyleyen âlimler de vardır. Ama her hâlükârda "recm" sünnetle sabit bir olaydır.

III - Sünnet Kur'ân'da bulunan bazı hükümleri tavzih etmiştir.

Buna örnek olarak şu iki âyette geçen hükümler gösterilebilir.

1- Nisâ Sûresi'nin yedinci âyetine göre akrabalar, din farkı gözetilmeksizin varis olurken sünnet bunu: "Kâfir mü'mine varis olamaz." Hadisiyle kaldırmıştır.

2- Bakara Sûresi'nin 180. âyeti vasiyeti anlatmaktadır. "Birinize ölüm geldiği zaman, eğer bir hayır bırakacaksa ana, baba ve yakınlarına uygun bir biçimde vasiyet etmek Allah'tan korkanlar üzerine bir borçtur. Hz. Peygamberin "Varise vasiyet yoktur." (Darimi, Vesaya, 26) hadisi bu genel hükmü kaldırmıştır.

İbn Mes'ud'a göre: "Sünnetin emir ve tavsiye ettiği bütün davranışlar aslında Kur'an'ın istediklerini yerine getirmekten ibarettir.

3. İLKÖĞRETİM VE LİSEDE KUR'AN VE TEFSİR ÖĞRETİMİ

Kur'anî değerlerin sonraki dönemlere taşınması, onun başlattığı kültür geleneğinin devam edip canlı tutulması için gereklidir. Bu işlem pratikte, son derece simgesel olanından başlayarak hayatı derinden ilgilendirecek olanına kadar geniş bir yelpazede değişik düzeylerde ve şekillerde gerçekleştirilmiştir.

İnanç, ahlâk, hukuk, siyaset vb. alanlara dair temel Kur'anî muhteva ve değerlerin değişik zamanlara metodik ve sistematik olarak taşınması, İslâm kültürünün bireysel ve daha çok kurumsal çerçevede işletilmesiyle ilgili olup bundan dolayı Kur'an metninin en ciddi ve sistematik değerlendirme tarzıdır.

Bu bağlamda küçük yaşlardan itibaren kaliteli bir eğitimin verilmesi, doğru bir bakış açısı kazandırılması ve yol yöntem gösterilmesi önem arz etmektedir. Ki okullarımızda verilen-verilecek olan Kur'an ve Tefsir eğitimi bunun için bir başlangıç yahut fırsat olacaktır.

3.1. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

"Eğitim küçük yaşta başlamalı ama ürkütmeyecek biçimde verilmeli, dini nitelikli çocuk hikâyeleri okutmalı veya onlara anlatmalı. Bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığının yayınladığı Çocuk hikâyelerinden istifade edilebilir."

Peygamberimiz bir hadislerinde: "Sizin hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir." Buyurmuştur. Bir başka hadislerinde de Allah'ın Elçisi: "Kur'an sahiplerinin Allah'ın ehli ve mahremleri!" olduklarını buyurmuştur.

Çocuğun eğitimi aileden başlar. Şayet ana baba bizzat çocuğa öğretecek durumda değilse öğretmen tutarak veya anaokuluna göndererek bu işi yaparlar.

İslam dünyasının ilk eğitim yazarlarından olan Kabisî'ye göre çocuğu okula gönderip ona Kur'an öğretmek, her babanın veya velînin, çocuklara yapacağı en büyük iyiliktir. Kendisi için göz bebeği, sevinç kaynağı bir nesil yaratmasını Rabbinden isteyen kimse, çocuğunu öğretip yetiştirme konusunda hiçbir masraftan çekinmemelidir.

Temelden gelen eğitim anlayışımızı bu şekilde izah etikten sonra okullarımızda özellikle İmam Hatip Liselerinde Kur'an ve Tefsir dersi verilirken veya Kur'an yorumlanırken kullanılan yöntem ve tekniklere de göz atmak faydalı olacaktır. Böylece baştan bu yana sıraladığım teorik bilgileri biraz daha sahaya ve somuta indirgemiş olacağız.

Meslektaşlarımla ve değişik okul ve sınıflardaki öğrencilerle bazı vesilelerle görüştüğüm kadarı ile okullarımızda Tefsir dersinde kullanılan yöntem ve teknikler bu çerçevede daha çok şu şekilde sıralanmaktadır:

- ☒Diyalog
- ☒Soru cevap metodu
- ☒Açıklama metodu
- ☒Sunum metodu
- ☒Sohbet metodu
- ☒Müzakere metodu
- ☒Problem Çözme Metodu
- ☒Tartışma Metodu
- ☒Nutuk
- ☒Örnek Olay Yöntemi vb.

Sunum ve nutuk yoluyla ve açıklama meslek dersleri öğretmenlerimizin en çok başvurduğu yöntem olup öğrenciler sureta dinliyor gözüke de zamanla en çok sıkıldığı durum olarak karşımıza çıktı. Fikirlerini aldığım bir kısım öğrenciler ilk 10-15 dakikadan sonra farklı bir uyarın olmazsa dersten koştuklarını beyan ettiler. Hocanın ders anlatımı sırasındaki vurgu ve tonlamaları, görsel ve işitsel materyaller kullanması, öğrencilere aktif görev vermesi vb. hususlar aslında bizi kendilerini daha çok motive ettiğini dile getirdiler.

3.2. OKULDA ÖĞRENİLEN İLİM VE BİLİM VERİLERİNİN KUR'AN TEFSİRİ İLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Müslümanların ilk ve temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir. Bu sebeple onun açıklanması ve anlaşılması Müslümanlar için son derece önemlidir. Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ilk kişi Peygamber Efendimizdir. İlk kuşaklardan itibaren Kur'an'ın anlaşılması için çeşitli yöntemler geliştirilmiş ve kitaplar yazılmıştır. İşte Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması için geliştirilen bu ilim dalına 'tefsir' adı verilmiştir.

Kur'an'ı tefsir edene müfessir denir. Hz. Peygamber devrinden bu güne, yüz binlerce müfessir Kur'an'ı tefsire çalışmışlardır.

Her şeyden önce müfessir, Arapçayı belagatiyle beraber iyi bilmeli, vahyin lisanına vakıf olmalıdır. Ayrıca, dinin asıllarını (usulü'd-din), ayetlerin iniş sebeplerini (esbab-ı nüzul), ayetlerin nasih ve mensuhunu, bilmeli, Kur'an'ın ilk müfessiri olan Hz. Peygamberin hadislerine aşina olmalıdır.

Tefsir ilmi, Kur'an-ı Kerimi açıklayan bir ilim olarak diğer dini ilimlere kaynaklık eder. Bu açıdan diğer dini ilimlerin anlaşılmasında tefsir ilminin önemli bir yeri vardır.

Peygamberimizin hadisleri, Kur'an'ın tefsirinde özellikle öneme sahiptir. Bu bakımdan Peygamberimizin hadisleri Kur'an'ın tefsirinde ikinci kaynak olmuştur.

Peygamberimizin hayatını ve ahlakını anlatan siyer, tefsirin ikinci ana kaynağıdır. Tefsirin hadisle olan ilgisi siyer için de geçerlidir.

Tefsîr, ayetlere açıklama getirirken hadis ilminin yanında tarih ve dil ilimlerinden de yararlanır. Şöyle ki; Dil ilimlerinden, Kur'an'ın kelimelerine ve ayetlerine açıklama getirmek için yararlanır. Tarih ilminden ise, ayetlerin indiği koşulları öğrenmek için yararlanır.

Kelam ve akaidin ikisi de Kur'an'da belirtilen imanî meseleleri açıklayıp değerlendirirken tefsir ilminin geniş anlatım ve yorumundan yararlanmaktadır.

Ana kaynağı Kur'an olan fıkıh, hükümlerini ortaya koyarken tefsirden yararlanır. Tefsir ilmi, Kur'an'ın tamamını ayet ayet, ayetleri de kelime kelime ele alıp belirli usul ve kurallar dâhilinde inceler; ayetlerin nüzul sebeplerini ortaya koyar. Bu şekilde, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin ihtiva ettikleri anlamları geniş bir biçimde açıklar.

Hangi bilim dalında olursa olsun, ilmi bir metni tahlil ve tefsir etmek, o alanda ihtisası gerektirir. İhtisas ise, uzun bir öğrenim neticesinde elde edilir.

Kur'an-ı Kerim'i okullarda ve üniversitelerde görülen müspet bilim dalları ışığında yorumlama konusu da önem arz etmektedir. Bu hususu kısaca açıklığa kavuşturmakta fayda olabilir.

Kuran ayetlerinden anladığımıza göre, Kuran doğrudan bir "bilim kitabı" değildir. Bilime öncülük etmek, kimya formülleri aktarmak ya da kuantum fiziği öğretmek için indirilmemiştir.

Kuran'ın ne amaçla indirildiğini ayetler şöyle açıklıyor:

"Elif, Lam, Ra. Bu bir Kitap'tır ki, Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, O güçlü ve övgüye layık olanın yoluna çıkarman için sana indirdik." (İbrahim Suresi, 1)

"(Kuran) Temiz akıl sahipleri için bir hidayet rehberi ve bir zikirdir." (Mümin Suresi, 54)

Kısacası Kuran, müminlere rehber olmak üzere indirilmiştir. Onları "karanlıklardan aydınlığa" yani inkârdan imana çıkaracak ve onlara Allah'a nasıl kulluk edeceklerini, O'nun rızasını nasıl arayacaklarını açıklayacaktır.

Bunun yanında müfredat olarak görülen bilimsel ders ve çalışmalar Kur'an-ı daha iyi ve derinden anlama adına mutlak fayda sağlayacaktır. Örneğin bir insanın anne karnında ki yaratılış ve gelişim evrelerini bilim adamlarımız ultrason cihazlarının keşfedildiği son kırk yılda takip edebildikleri halde Kur'an bunu 15 asır önce değişik surelerde dile getirmiştir.

Bir başka örnek Kur'an-da insanın balçıktan, topraktan vb. yaratılması anlatılırken bugün bilimsel olarak baktığımızda toprakta bulunan elementler ve oranları ile insan vücudundakilerin orantılı ve benzer olduğunu görüyor böylece Yüce Yaratıcının mucizevi kelamına bir kez daha hayran oluyoruz.

Bu tarz örneklerin ayrıntılarına girmemekle beraber bilim dallarının her çeşidi ile Kur'an-ı daha çağdaş ve modern aynı zamanda keyifli ve mana ruhuna uygun olarak idrak etme adına çok faydası olacağı kanaatindeyiz.

O halde denebilir ki tefsir dersi öğretimini üstlenen bir hoca diğer tüm bilim ve ilim dallarına açık olmalı, ilgili öğretmenlerle ve uzmanlarla müzakere yaparak yola çıkmalı ki doğru sonuçlara ermesi o nispette kolaylaşsın.

3.3. ÖĞRETİMDE KARŞILAŞILAN TEMEL SORUNLAR

Her dersin öğretim ve eğitiminde belli sorunlarla karşılaşılması oldukça normaldir. Önemli olan bunların yerinde tespit etmek ve çözüm yollarını ortaya koyabilmektir.

Çözüm önerilerini daha sonra sıralayacağız ancak öncelikle Tefsir dersi öğretimimde karşılaştığımız başlıca sorunları ve eksiklikleri şöyle sıralamak isteriz:

2) Haftada 2 saatlik Usul ve Tefsir konulması yeterli olmamaktadır. Ya konular es geçilmeye zorlanmaktadır, ya da birçok öğrenci yapmadığı halde ders hocalarımızın “zamanımız yetmiyor kalan üniteyi okuyun, sorularını cevaplayın gelin, sorumlusunuz...” gibi dönütü olmayacak ödevlere sığınması aşikârdır.

3) Dokuzuncu sınıftan itibaren görülen Arapça derslerde bizzat Kur'an'dan ayet veya kıssa gibi metinler neredeyse hiç okunmadığından öğrencilerimiz Arapça bilgilerini çok fazla transfer edememektedir. Öyle ki bir İhlas veya Fatiha surelerini bile mealen yazamayacak onlarca öğrencimiz mevcuttur. Bu durum öğretim kalitesini düşürmekte, tefsir yapma zamanını kısıtlamaktadır.

4) Dersle ilgili sınav sorularının verilmesi öğrencilerin ders kitabına ve varsa yardımcı kaynaklara bakmasını lüzumsuz kılmakta dolayısıyla birçok önemli bilgi öğrenilmeden es geçilmektedir. Geriye kalan kısa süreli ezberci mantıkla tefsir ruhu sağlanamamaktadır.

5) Kur'an dersine giren meslektaşlarımızın ilgili ezberleri tam almadan geçer not vermesi. Oysa Tefsir dersinde görülecek sureleri ve duaları ezberletmesi, mealleri yazdırması öğrencinin dersi ve konusunu anlamasını kolaylaştıracaktır.

6) Temel kavram ve bilgileri pekiştirmeyen öğrencilerin literatüre hâkim olmaması dersi sıkıcı hale getirebiliyor.

7) İlgili ayetin tefsiri veya konunun yorumunda öğretmenin güncel ve gelecek koşullar çerçevesinde tespitlere gidememesi.

8) Temel kavramlar öğretilmeden tefsir çalışmalarına ve diğer konulara geçilmesi.

9) Öğretmenin aktif, öğrencinin pasif konumda olması.

10) Kur'an meal okumalarının çok az olması.

3.4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME: TESPİTLER-ÖNERİLER

Ölçme ve değerlendirme, öğrencinin eğitim öğretim süreçlerindeki performansı ile ilgili bilgilerin derlenerek analiz edilmesidir. Ölçme değerlendirme süreçlerinde değişik aşamalarda öğrencilerin neleri bildikleri, anladıkları, yapabildikleri ve hissettikleri belirlenmeye çalışılır. Bir etkinliğin gözlemlenip sonucun sayı ve sembollerle ifade edilmesidir ölçme. Bu bağlamda Tefsir Dersini ilgilendiren ölçme ve değerlendirme hususunda şunları dile getirebiliriz:

1. İlk olarak öğrenci ile hedef ve planlama yapılmalı, dayatma ve not tehdidi adı altında kaygılandırıcı bir yola gidilmemeli. İlmi bir saygı sevgi içinde birlikte ders yapacağımız vurgulanmalı.

2. Veli toplantısı ilk sınavlardan sonra değil; okul açıldıktan 15 gün sonra gerçekleşmeli ve eğitim-öğretime dair planlar ve kararlar veli ile paylaşılmalı, onların fikirleri alınmalıdır. Yola çıkarken velinin daima eğitim yolculuğunda aktif olması gerektiği vurgulanmalı.

3. İlk fırsatta yapılacak olan veli toplantısı ile tanışma sağlanmalı, hedef ve planlar gözden geçirilmelidir. Bu durum öğretmeni ve veli iletişimini güçlendirecek ve başarıyı artıracaktır.

4. Sadece proje, performans değerlendirme ve yazılı sınavlara bağlı kalarak not verilmesi sağlıklı olmayabilir.

5. Sınavların ortak yapılması sınıf ders öğretmeni oldukça bağlayıcı kılındır. Öğretmenlerin ders performanslarının farklı olması olumsuz etki yapmaktadır.

6. Öğrencinin derslere aktif katılımı, verilen sorumluluğu yerine getirmesi, derslere olumlu davranışlar göstermesi dikkate alınmalıdır.

7. Proje ve performans ödevleri prosedürü yerine getirme kaygısı ile baştan savma olmamalı. Düşündüren, araştırma ve geliştirmeye müsait olan, güncel ve tamamlayıcı konulardan seçilerek ciddi bir çalışmaya dönüştürülmelidir.

8. Sene sonu geldiğinde “yeterlilik sınavı” adı altında bir uygulama yapılmalı, öğrenci komisyona girerek dersle ilgili yeterlilik düzeyini gösterebilirse sınıf geçmeli.

9. Yıl içerisinde dersle ilgili en az 1-2 tane temel eser bitirilmesi ve mini bir tez-makale çalışması yaptırılmalıdır. Bu durum ütopye gelse de unutmayalım ki bu öğrenci 1 sene sonra mezun olacak ve bedava sınıf geçse de “İmam Hatip” görevi alacak, insanlığa imam olacak ve hatta öğretmeninden daha yüksek ekonomik koşula ulaşacaktır. O halde yetiştireceğimiz ve mezun edeceğimiz öğrenci din adına sahaya incekse bunun vebalini üstlenebiliyorsak mezun etmeliyiz. Mezun ediyorum demek hocası ve idaresi tarafından “biz talebemize kefiliz, din adına konuşmaya ehildir” demektir. Bunu her eğitmen vicdanına sormalı?

10. Ders öğretmeni dersle ilgili konularda diğer zümre öğretmenleri ile daima iletişim halinde olursa; gerek konu birlikteliği, gerekse usul ve esaslar açısından daha performanslı bir ders işlenebilir.

11. Hangi konu veya hususlardan performans ödevi verileceği somut olarak sene başında kararlaştırılmalı. Veli ve öğrenci bilmeli ki şu görevlerden bu kadarını yaparsam bu kadar puan alabilirim...

12. Öğrencilere gruplar halinde sunum yapacağı çalışmalar verilebilir. Bu gruplar panel, oturum ve münazara gibi etkinliklerle diğer sınıf ve sınıflar huzurunda kendilerini ifade edebilir. Bu durum hem ilmi terbiyeyi geliştirecek, hem de ortak sunum ve dinleme yeteneğini artıracaktır.

13. Derslere katılma veya katılmama hususu anında değerlendirilmeli. Öğrenci yaptığı için karşılığını ceza veya ödül olarak “alın teri kurumadan!” almalı.

3.5. BEKLENTİLER-ÖNERİLER-ÇÖZÜMLER

3.6. ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ GÖZÜYLE TEFSİR DERSİ

Tefsir dersi mesleki dersler içerisinde en zor olan ve donanım gerektiren şümulü bir derstir. Bu açıdan haftalık ders saatini fazla olması kaçınılmazdır. Öğrenciler İmam Hatip dersleri içinde en çok keyif almayı bekledikleri ancak ders yoğunluğunun farkına varınca da karşılarında en çok kafa karışıklığı yaşayıp bilgi bombardımanına tutuldukları bir ders gördüklerini ifade etmektedirler. 9.sınıftan itibaren Arapça ve Kur’an derslerinde bağlantılı ayetler ezberletilmesi, meal çalışmaları yapılması vb. tefsir derslerine hazır bulunuş seviyesini artıracaktır.

Okullarda küçük kürsüler kurulmalı ve gönüllülük esasıyla ve arz-talep durumuna göre ders dışı veya haftalık belli saatlerde seminer, sohbet, söyleşi ve panel havası içinde dersler yapılmalıdır. Gönüllülük esasıyla olduğu için çok daha faydalı dersler ve etkileşimler gerçekleştirilebilir.

3.7.1. OKUL İDARESİ VE İL-İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN BEKLENTİLER

Sınıf disiplinin ön aşaması olan idari denetim ve kontrol ne kadar ciddi ve özenle yapılırsa dersin huzuru o kadar güzel olacağından idari olarak ders öğretmenleri daima desteklenmelidir.

Tefsir dersi haftalık ders saati yetersiz olduğundan ders dışında veya belli günlerde dersle ilgili seminer, söyleşi vb. etkinliklere fırsat verilmelidir.

Ders ve görev konusunda performans gösteren öğretmenlerin taltif ve onure edilmesi okulun akademik başarısını artıracaktır.

Okul kütüphanelerinin ve kitaplıklarının güncel kaynak ve eserlerle donatılması hususunda destek olması kaçınılmazdır.

11. Sınıftan itibaren örneğin Tefsir Kürsüsü adı altında sınıflar oluşturulmalı. O sınıfta gerekli harita materyal ve kitaplar hazır bulundurulmalıdır. Bu durum sadece ilahiyat ve imam hatip isteyen öğrencilerin sınıflarında gerçekleştirilebilir.

3. AKADEMİK VE SOSYAL ÇEVREDE NBEKLENTİLER

Akademik unvan sahibi kimselerin gelip Tefsir veya bir başka ders konusunu anlatması, bizzat derse davet edilmesi vb. ilmi açıdan ciddiyet sağlayacaktır. Yol yöntem ve usul açısından biz öğretmenlere ışık tutacaktır.

Bu bağlamda gerek ilahiyat fakültelerinden gerekse il-ilçe müftülüklerinden beklentilerimiz karşılıklı iletişim ve paylaşım desteği sağlamalarıdır. Örneğin staj anlamında cami ve mescitlerde öğrenciler ders hocası kontrolünde sunumlar yapabilir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME ÖZET VE SONUÇ

Tefsir dersi imam hatip dersleri içerisinde en şümüllü bir ders olduğu için öğretmenleri Bakanlıkça mesleki çalışmalara katılmaları sağlanmalıdır.

Diğer kültür dersleri ve bilim dalları ile zümreler yapılmalıdır. Tefsir dersi zümrelerine Coğrafya, Tarih, Edebiyat ve Fen Bilimleri(fizik-Kimya-Biyoloji) dallarından en az birer öğretmen katılmalıdır. Ayetler yorumlanırken bilimsel verilerden de yararlanılmalıdır.

Akıllı tahtaların daha verimli kullanılması için dersle ilgili materyaller zenginleştirilmeli. Gerekirse bu konuda meslek dersleri öğretmenleri arasında yarışmalar yapılarak kaliteli sunumlar kazandırılmalıdır..

Her bir öğrenci en azından Yasin Suresi ve Kısa sureleri mealıyla birlikte ezberleyebilmeli, tefsirini, sebab-i nüzulünü kısa da olsa açıklayabilecek düzeye gelmelidir.

Ders dışında tefsir kürsüsü adı altında veya başka derslerden de olabilir, gönüllülük esasına dayalı sohbet, söyleşi ve panellere idare tarafından izin ve imkan sağlanmalıdır.

Dersler öğrenci merkezli olmalıdır. Daima vaaz veren bir öğretmen değil de soru cevap ve aktif sunumla derste olan öğrenciler formatıyla ders işlenmelidir.

Edebiyat zümresinden yararlanarak Kur'an'da geçen kıssaların canlandırılması, piyes ve tiyatrolarının yapılması sağlanabilir.

Bir ders yılı içerisinde Kur'an mealı mutlaka bitirilmesi için öğrenci takip edilmelidir.

Tefsir dersini teorik bir ders anlayışından ziyade Allah Kelamını öğrenmenin fazilet ve sevabı duygusu içinde manevi hislerle verilmesi sağlanmalıdır.

Okul kütüphanelerinde öğrencinin keyifle okuyabileceği küçük eserler sağlanabilmelidir.

Sosyal medya ve internet dersler konusunda aktif kullanılabilir.

Meslek Dersleri Öğretmenleri belli aralıklarla temel dersler konusunda Akademisyenlerle müzakere yapmalıdır. Bu ortam idari olarak sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin kendi alanında yüksek lisans ve doktora yapabilmesi için önü açılmalı, kolaylıklar sağlanmalıdır.

Sene başı ve sonunda yapılan mesleki çalışmalar amaçları doğrultusunda içtenlikle yapılabilirse son derece verimli sonuçlar elde edilebilir. Bu mesleğe yeni başlayan ve meslekte

emektar olan fikirlerin buluşması adına bir fırsattır. Bu bağlamda emeği geçen eğitimcilerimize ve bizlere bu fırsatı sunan yetkililerimize teşekkür ediyoruz.

İL: İSTANBUL

Tebliğci: Sezgin ÇAKIR

Konu: Tefsir dersi işlenişi ve örnek uygulamalar

Bu yıl okulumuzda hem 11. Sınıf hem de 12. Sınıf düzeyinde Tefsir dersine girdim. Bu yıl ders işlenişinde kullandığım yöntem ve teknikleri, öğretim programındaki kazanımlar ve bunlara ulaşma düzeyi ile ilgili kanaatlerimi şu şekilde özetleyebilirim:

1) Öğretim Programı ve Kazanımlar:

- Tefsir dersinin bu yıldan itibaren kademeli olarak 11 ve 12. Sınıflarda okutulması yerinde bir uygulama olmuştur. 11. Sınıflarda Tefsir dersi üniteleri yetiştirilmiş ve kazanımlara büyük oranda ulaşıldığı görülmüştür. 12.sınıflarda ise üniversite sınavı ile ilgili süreçten dolayı öğrencilerin derse yeterince ilgi göster(e)medikleri gözlenmiştir. Bu nedenle aşağıda paylaştığım maddeler daha çok 11. Sınıflardaki Tefsir dersi ile ilgili örneklerdir.

- Tefsir Usulü ile ilgili bölümlerdeki bazı bilgiler (mücmel-mübeyyen, müşkilül Kur'an, garibül Kur'an vb...) öğrenciler tarafından zor anlaşılmakta ya da öğrencilerin ilgisini çekmemektedir. Bu konuların fazla detaya girilmeden, Kur'an Tefsirindeki işlevinin öz olarak verilerek işlenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyim.

- Ahlaki ilkeler içeren sure bölümleri örnek tefsir metinlerine dahil edilmelidir. Bu yıl öğretim programında yer almamasına rağmen, Lokman'ın Oğluna öğütlerini kapsayan kısmı derste işledik. Bu suredeki baba-oğul ilişkisi, bir babanın çocuklarına rehberlik etmesi, onları doğruyu yöneltmesi gibi hususlar öğrencilerin fazlasıyla ilgisini çekti ve bu bilgiler ışığında ebeveynleriyle ilişkilerini, çatışmalarını ve diyaloglarını da içeren örnekler vermelerini, sorular sormalarını sağladı.

- Kur'an-ı Kerim kıssaları ders kitabında Kur'an'ın üslup özellikleri konusu başlığı altında genel özellikleriyle yer almıştır. Kıssaların öğretim yöntemi olarak oldukça etkili olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerin ayetlerin mesajlarını içselleştirerek, kendi hayatlarına yansıtma bakımından Kur'an'dan kısa örneklerinin daha doyurucu bir şekilde öğretim programında yer alması gerektiğini düşünüyorum.

2) Öğretim Yöntem ve Teknikleri:

- Öğrencilerin yaşı ve bilişsel seviyelerini göz önünde bulundurarak en çok soru-cevap yöntemini kullandığımı söyleyebilirim. Örneğin, Kur'an'ın diğer isimlerinin işlendiği konuya şöyle bir soru sorarak başladım "Günlük hayatta Kur'an-ı Kerim'den bahsederken Kur'an yerine başka hangi isimleri kullanıyoruz, bu isimlerin anlamlarını bilen var mı?" Bu ve benzeri sorularla öğrencilerin

konuya ilişkin ön bilgilerini kullanmalarını sağlamış olduğumu düşünüyorum. Daha sonra isimleri ve anlamlarını öğrencilerle birlikte kavram haritası üzerinde gösterdik. Kitapta verilen kavram haritası etkinliğini de ev ödevi olarak öğrencilerden yapmasını istedim.

- Örnek tefsir metinlerinden her birini öğrencilerin sunmasını istedim. Dönem başında her öğrenci anlatmak istediği kısa sureyi veya ayet grubunu seçti. Performans görevi olarak belirlediğimiz bu anlatımlarda öğrenciler, birkaç tane tefsir kitabından faydalanarak sunum hazırladılar ve surenin genel özelliklerini, ana fikrini, surede geçen kavramları, ayet meallerini ve ilgili sureden çıkarılabilecek ilkeleri sınıf arkadaşlarına anlattılar. Anlatım esnasında bazı sorular ve spot cümlelerle öğrencilerin konu üzerinde düşünmelerini sağlamaya çalıştım. Böylece aktif bir öğrenme ortamı oluştu.

- Tefsir çeşitleri konusunu işlerken, Arapça ve Türkçe tefsirlerden ulaşabildiğim birkaç örneği sınıfa getirerek, öğrencilere tanıttım. Evlerinde herhangi bir Tefsir kaynağı olup olmadığını sorarak, varsa incelemelerini, tefsirin adını ve müellifini öğrenerek sınıfta paylaşımlarını istedim.

- Tefsirde Yeni Yaklaşımlar, konusunu işlerken söz konusu tefsirlerden bir kaçını sınıfa getirerek, güncel bazı tartışmalı konularla ilgili açıklamalarını okuyarak öğrencileri, geçmiş tefsirlerle yeni tefsir akımları arasındaki farkı anlamaya sevk etmeye çalıştım.

- Güncel konularla ilgili Kur'an-ı Kerim merkezli bir yaklaşımın nasıl olabileceğine derslerde yer vermeye çalıştım.

3) Öğretim Materyali:

- Öğretim Materyali olarak, ders kitabına yardımcı olarak çeşitli tefsir kitapları, sunular, farklı müelliflere ait Kur'an-ı Kerim mealleri kullandım.

4) Sosyal ve Kültürel Etkinlikler:

- Ders saatleri dışında, okulumuzdaki imkanlar el verdiğince haftada bir gün öğle tatillerinde kız öğrencilerle "Konulu Tefsir" çalışması yapmaya çalıştık. Dönem başında öğrencilerden gelen istekler çerçevesinde belirlediğimiz konularla ilgili farklı tefsir kaynaklarından faydalanarak öğrencilere ilgili ayetleri anlatmaya çalıştım. Bu konulardan bazıları şunlardır: "Örtünme ile ilgili ayetler, kadın-erkek ilişkileri ile ilgili ayetler, anne-baba hakkı ile ilgili ayetler vb..."

- Okulumuzda Kur'an-ı Kerim Meali Bilgi yarışması yaptık. Bu yarışmaya katılmaları hususunda öğrencileri teşvik ettim.

5) Ölçme ve Değerlendirme:

- Öğrencilerin kısa sure veya ayet tefsirlerini sınıf arkadaşlarına sunmaları performans olarak değerlendirdim.

- Derse giren diğer öğretmen arkadaşlarla birlikte 1. Yazılı Sınavda öğrencilerin kendi duygu düşünce ve yorumlarını yazmaya imkân verecek açık uçlu sorular sorduk. 2. Sınavlarda LYS ve YGS soru tarzına uygun çoktan seçmeli sorulara da yer verdik.

6) Mesleki Gelişim:

- Ülkemizde yapılan Tefsir ile ilgili çalışmalarını, sempozyum veya tartışmaları takip etmeye çalıştım ve derslerde öğrencilerimle bu konuları paylaştım.

- Öğrencilerin Tefsir dersi ile ilgili faydalanabileceği eserleri sınıfa getirerek tanıttım, sınıfa getiremediğim yayınların adlarını tahtaya yazarak içeriğinden bahsettim.

Bilindiği üzere Tefsir dersi, İmam-Hatip Lisesi müfredatında 11. Sınıfta işlenen bir derstir. Bu tebliğde dersle ilgili mülahazalarımızı aşağıdaki başlıklar çerçevesinde ifade edeceğiz.

***1-Dersin müfredatının/programının ve kitabın işlenişi ve ortak konularda bilgi ve tecrübe paylaşımı**

a) Öncelikle ifade etmek gerekir ki, önceki yıllarda 12. Sınıfta işlenen tefsir dersinin 11. Sınıfa alınması gayet uygun olmuştur. Son sınıf, özellikle de ikinci dönem üniversite sınavının getirdiği stres sağlıklı bir şekilde ders işlenmesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle tefsir dersi gibi önemli bir dersin 11. Sınıfta işlenmesi çok daha uygun olmuştur.

b) Bize göre Tefsir dersi müfredatı içinde en önemli bilgi alanı, meali verilen ve tefsirinden kısaca bahsedilen surelerin bulunduğu bölümdür. Bu sureler Fatıha suresi ile Fil-Nas arasındaki surelerdir. Bu surelerin tefsiri, kitapta 6. ve son ünite olarak bulunmaktadır. Kitaptaki sıralamaya uyulursa bu surelerin tefsirinden hiç bahsedilememeye ihtimali söz konusudur. Çünkü çeşitli nedenlerden dolayı kitap tamamen bitirilemeyebilmektedir. Bu nedenle sene başında yıllık plan yapılırken son ünite konularının yıl içine dağıtılması söz konusu problemi büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır.

c) Önceki maddeyle bağlantılı olarak ifade etmek isteriz ki, meali verilen ve tefsirinden bahsedilen sureler Fatıha suresi ve Fil-Nas arasındaki on bir sureden ibarettir. Bunun çok ta yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Bu bağlamda teklifimiz şudur: Kur'an-ı Kerim dersinde 9-10 ve 11. Sınıfta ezber müfredatında bulunan surelerin -en azından meal düzeyinde- tefsir dersi müfredatına dahil edilmesi uygun olacaktır. Çünkü Kur'an dersinde doğru kıraat ve ezbere yoğunlaşıldığı için surelerin meal ve tefsirinden yeterince bahsedilememektedir. Bu ciddi bir eksiklik. Öğrenci ezberlediği surelerin içeriğiyle ilgili en ufak bir malumata sahip değildir. Tefsir dersi bu eksikliği telafi adına önemli bir fırsattır diye düşünüyoruz.

d) Tefsir dersinde, hadis ve fıkıh derslerinde olduğu gibi usul konularından da bahsedilmektedir. Usul konularının müfredatta bulunması gerektiği kanaatindeyiz. Ancak bu konular teorik düzeyde kaldığında, yeteri kadar örnek üzerinden somutlaştırılmadıkça öğrencinin bu bilgileri kavrayabilmesi zorlaşmaktadır.

***2-Dersin öğretiminde materyal kullanımı, paylaşımı ve değerlendirilmesi**

a) Dersle ilgili yeteri kadar görsel materyal olmaması diğer meslek derslerinde de karşılaşılan ortak bir problemdir. Sınıflarda yeterli teknolojik altyapı mevcuttur. Ancak bu altyapıyı maalesef verimli bir şekilde kullanamamaktayız. Akıllı tahta sadece ders kitabının pdf formatının yansıtılması için değildir diye düşünüyoruz. Materyalin hazırlanması gerekir. Bu bağlamda özellikle de meslek dersleri için görsel ve işitsel ders materyallerinin hazırlanması için uzman ekiplerin oluşturulmasının dersten istifadeyi arttıracığı açıktır.

b) Teknolojik gelişmenin hayatın diğer tüm alanlarını etkilediği inkar edilemez bir gerçektir. Bu kadar etkili bir aracı eğitim-öğretimde ne ölçüde kullanabiliyoruz? Bu bağlamda çok şey yapılabilir. Albenisi olan bir eğitim portalı kurulabilir mesela. Mobil cihazlara uygun cazip uygulamalar üretilebilir. Var olan uygulamalardan öğretmenler ve öğrenciler haberdar edilebilir. Mesela özellikle Arapça dersiyile ilgili güzel mobil uygulamalar hâlihazırda mevcut. Sosyal medyadan istifade edilebilir. Özetle diyebiliriz ki, öğrencilerle sadece okulda, sınıfta değil her zaman ve zeminde iletişime geçmek mecburiyetindeyiz. Teknoloji bunu gerçekleştirebilmek için kullanılacak en etkili aygıtlardan biridir.

4-Derslerde verimliliği arttırmak için okul ve çevre imkanlarının kullanımı, mesleki uygulama becerileri

Derslerde verimliliği artırma adına özellikle de yerel bazda önemli imkanlarımız var. İstanbul'da yaşıyoruz. Onlarca üniversitenin ve eşdeğer eğitim kurumunun bulunduğu bu büyük şehir de yaşamın avantajlarını gerektiği ölçüde kullanamıyoruz. Bu bağlamda üniversitelerden hocalarımızı okullarımıza davet edebiliriz. Biz hocalarımızın yanına gidip öğrencilerimizin üniversite ortamını görmesi ve motive olmasını sağlayabiliriz. Üniversite ziyaretlerini sadece son sınıf öğrencileri için değil her sınıf seviyesindeki öğrenciler için düşünmek durumundayız.

***5-Öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik değerlendirme ve çalışmalar**

a) Herkes gibi öğretmenler de kendilerini geliştirmek zorundadırlar. İki günü bir olanın zararda olduğu bir hakikattir. Ancak bunu gerçekleştirebilmek ağır bir ders yükü altındaki öğretmenler için çok da kolay olmamaktadır. Haftada 31 saat, hem de dört-beş farklı derse giren bir öğretmen mesleki gelişimini hangi arada yapacaktır? Ders dışı mesainin en yoğun olduğu mesleklerden birinin de öğretmenlik olduğu düşünüldüğünde bu sorunun çözümü adına ders yükünün hafifletilmesinin büyük önem arz ettiği kanaatindeyiz.

b) Mesleki gelişimin artması adına bir öğretmenin yapacağı en anlamlı çalışma akademik düzeyini geliştirmektir.

***6-Eğitimde ölçme ve değerlendirme ve derste uygulanışı**

Tefsir dersinde ölçme ve değerlendirme de uyguladığımız ve olumlu sonuç aldığımız bir hususu burada ifade etmek istiyoruz. Öğrencilerimizden hem ilk dönem hem de ikinci dönem performans notu olarak ders kitabındaki 6. Ünite de anlatılan surelerin meallerini ezberlemelerini istedik. Ancak surenin mealini baştan sona kadar değil, ayet ayet istedik. Yani öğretmen ayetin Arapçasını soruyor, öğrenci mealini söylüyor. Öğrencinin bunu yapabilmesi için her ayetten en az bir

kelimenin mealini bilmesi gerekiyor. Bu uygulama sınıf ortamında diğer öğrencilerin de izlediği bir ortamda yapıldığında tüm sınıfın kısa sürede ayetlerin mealini ezberlediğini gördük. Sınavın aynı zamanda bir öğrenme vesilesi olduğu düşünüldüğünde bu yöntemin uygulanabilir olduğunu düşünüyoruz. Öğrencilerden aldığımız geri dönüşler de gayet olumludur.

***7-Eğitim öğretim yılının değerlendirilmesi, yeni öğretim yılına yönelik alınacak tedbirler**

a) 2014-2015 eğitim öğretim yılını mevcut imkanlar çerçevesinde iyi bir şekilde değerlendirdiğimiz kanaatindeyiz. Ancak yukarıda ifade ettiğimiz hususlar çerçevesinde bakıldığında yapacak daha çok şey olduğu da bir gerçektir.

b) Yeni eğitim öğretim yılının daha verimli geçmesi adına alınabilecek tedbirler kapsamında öğretmenlere verilecek derslerin çok çeşitlenmemesinin uygun olduğunu düşünüyoruz. Yani bir öğretmen farklı sınıf düzeylerindeki birçok meslek dersine girmemeli. Bu durum öğretmenin konsantrasyonunu olumsuz anlamda etkiliyor.

c) Öğretmenlerin hangi derste daha yetkin olduğu bir şekilde tespit edilip o derslere yoğunlaşması sağlanabilir. Yetkin olmadığı bir derste öğretmen çok ta rahat olamamakta ve verimi düşmektedir. Örneğin, tefsir dersinden yüksek lisans yapmış bir öğretmen derse daha hakim olduğu için daha verimli ders işleyebilir. En azından lisans düzeyinde hangi alana yöneldiyse o doğrultuda ders verilebilir.

İL: URFA

Tebliğci: Orhan ŞANLI

Konu: Tefsir dersinde kullanılabilecek yöntem ve teknikler

Tefsir dersi, imam hatip liselerinde öğrencilerimizin hayatında derin izler bırakabilecek en önemli derslerden biridir. Kuran ı Kerim i anlama ve yorumlamanın temelleri bu derste atılmaktadır diğer derslerde olduğu gibi tefsir dersinin öğretim yöntem ve teknikleri de

Genel öğretim yöntem ve tekniklerinden ayrı düşünülemez. Bu sebeple biz;

A) çalışmamıza ülkemizde değişmekte olan eğitim anlayışından bahsederek başlayacağız.

B) iyi bir öğretmenin sınıf içindeki temel davranışlarından bahsederek bu konudaki bilgilerimizi tazeleyeceğiz.

C) Tefsir dersinde uygulanabilecek yöntem, teknik. Materyal ve değerlendirme ile ilgili tekliflerimizi, özellikle ders içindeki grup çalışması ve ders dışındaki tefsir ilgi grubu ile ilgili uygulamalarımızı çalışma toplantısına katılan değerli öğretmen arkadaşlarımızın istifade ve eleştirilerine sunarak çalımızamızı tamamlayacağız.

DEĞİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI:

Milli Eğitim Bakanlığının 2005-2006 eğitim öğretim yılında uyguladığı sisteme göre eğitimin yeni hedefi; bilgiyi nasıl ve nerde kullanabileceğini bilen, kendi öğrenme yöntemlerini tanıyıp etkili bir biçimde kullanan ve yeni bilgiler üretmede önceki bilgilerden yararlanan bir insan modeli meydana getirmektir. Yeni eğitim yaklaşımında

- A) Bilgi yeni bilgi üretmek için edinilir
- B) Okulda herkes birlikte öğrenir
- C) Öğretmen öğrenciyi sorgulamayı öğretir
- D) Eğitim, konuları derinliğine anlamak için verilir.

İdeal Sınıflar:

- a)Birden fazla çözüm olabilir ve öğretmen de her çözüme sahip olamayabilir.
- b)Öğrenciler öğretmenlerle akranlarıyla ve gönüllü üyelerle çalışırlar.
- c)Bilgi kazanılır değerlendirilir, organize edilir, yorumlanır ve öğrenci tarafından uygun dinleyicilere sunulur.

d)Öğrenci öğretmen birlikte aktiviteleri planlarlar ve görüşürler

İYİ BİR ÖĞRETMENİN TEMEL DAVRANIŞLARI:

İdeal öğretmen sürekli anlatan değil rehberlik edendir. Öğretmen düşündürücü sorular sorarak öğrenenleri araştırmaya ve problem çözmeye teşvik eder .

Öğretmen öğrenene soru sorar ama neyi ya da nasıl düşüneceğini söylemez

Öğretmen kuzey yıldızı gibidir, öğrencinin nereye gideceğini söylemez fakat yolunu bulmasına yardımcı olur.

TEFSİR DERSİNDE KULLANILABİLECEK ÖĞRETİM YÖNTEM VE MATERYALLERİ

TAKRİR (DÜZ ANLATIM): Bazı öğrenciler bu yöntemle özellikle öğretmen dersi çok iyi anlatırsa çok şey öğrenebilirler. Anlatıma dayalı derslerin birçok yararı var bilgiler planlı bir şekilde iletilir kalabalık sınıflarda iletişim kurmak için daha kolay bir yoldur iyi hitap edildiğinde öğrencilerin duyguları uyandırılabilir ancak bu yöntemin bazı önemli problemleri de vardır. Birçok öğrenci dersin sunumu ne kadar dinamik ve eğlendirici olursa olsun pasif şekilde dinlerken öğrenmeyebilir. Dikkatin daha çabuk kaybolduğu bir yöntemdir.

Duyuma %20

Görme%30

Görme ve duyma %50

Tartışma %70

Yaparak-yaşayarak %80

Başkalarına öğretme % 90

Tefsir dersinde uygulanabilecek en verimli yöntemlerden birisi grup çalışması yöntemidir grup çalışmasında içinde bulunduğu işbirlikçi gruplarda öğrenci kendi öğrenmesinden ve başarısından sorumlu olduğu gibi grup arkadaşlarının da öğrenmesinden ve başarısından sorumludur. Grup çalışması, aynı zaman da sosyal becerilerin de çok geliştiği bir öğrenme modelidir.

Grup çalışmalarında öğretmen, grupların oluşumunu tamamlayarak, öğrenme görevlerini yapılandırıp düzenlediğinde bilginin tek kaynağı ya da aktarıcısı rolünden çok danışman ve yönlendirici rollerini üstlenmektedir.

Tefsir derslerinde de verimli olarak kullanılacak grup çalışmalarında şöyle bir yol izlenebilir:

1:Sınıf öğretmen tarafından gruplara ayrılır ve her gruba bir konu verilir.

2:Grup üyeleri kendi içinde görev dağılımı yapar

3:Grup üyeleri konuyu kendi aralarında paylaşırlar.

4:Her üye farklı kaynaklardan faydalanarak kendi konusunu hazırlar ve yazılı doküman haline getirir.

5:Grup üyeleri eksikliklerini tamamladıktan sonra yaptıkları araştırmayı kendilerine verilen süre içerisinde anlatacak şekilde hazırlanırlar. Anlatım esnasında ayrıntılara girmekten kaçınırlar.

6:Sınıftaki diğer öğrenciler de aynı konuyu okuyarak, grup üyelerine sormak üzere konuyla ilgili sorular hazırlarlar

SORU CEVAP YÖNTEMİ:

Hem öğrenciyi aktif hale getirmesi hem de ilgi çekici sorularla öğrenciyi motive etmesi açısından rahatlıkla kullanabileceğimiz tekniklerden biridir. Mesela vahiy konusunu işlediğimiz derse "Allah arıya vahyeder mi ? " veya " Allah arıya nasıl vahyeder ? " türünden çarpıcı bir soruyla başladığımızda bu soru vasıtasıyla öğrencilerin zihinlerini hem vahiy konusuna çekmiş, hem de Nahl suresindeki ayetleri kullanarak öğrencilerin Kur'an'la irtibatlarını sağlamış oluruz.

Soru cevap, dersin her anında kullanabileceğimiz bir tekniktir yalnız soruların açık uçlu olmasına "Niçin?" ," Nasıl?" gibi düşünmeye sevk edici sorular olmasına dikkat etmeliyiz.

YAZILILARDA SORULABİLECEK ÖRNEK SORULAR

1) Ankebut (29) Zümer (39) ayetlerden hareketle Hicaz araplarındaki Allah inancını Casiye(45) Yasin(36) ayetlerden hareketle de Hicaz araplarındaki ahiret inancını açıklayınız.

2) Kur'an-ı Kerim'in bugünkü şeklini alıncaya kadar geçirdiği aşamaları yazınız.

3) Tur(52) Hud(11) Yunus(10) Bakara(2) ve İsra(17) ayetlerden Kur'an ı Kerim le ilgili hangi sonuca ulaşabiliriz?

4)Sınıf içinde yeri geldikçe küçük ya da büyük gruplar arasında tartışma yaptırılması hem öğrencilerin toplum karşısında konuşma becerilerini geliştirmekte, özgüvenlerini arttırmakta hem de dersin sevilmesi ve benimsenmesi açısından çok faydalı olmaktadır.

5) Sadece kitapla yetinmemeli, öğrencilere verilecek ders notları vasıtasıyla önemli konuları öğrencinin istifadesine sunmalıyız. Bu ders notlarında ayetlerin metin ve meallerini vermeyip sadece sure ve ayet numaralarını vererek öğrencilerin Kur'an-ı Kerim le sürekli irtibat halinde olmalarını sağlayabiliriz.

6) Her sure tefsir edilirken mutlaka günümüzle ilişkilendirilmeli bizlere verdiği mesajlar öğrencilerle birlikte bulunmaya çalışılmalıdır.

7) Öğrencilerimizin evinde bulunan tefsir kaynaklarını belirleyerek bir liste haline getirmek, hem onların elleri altındaki kaynakları tanımak hem de öğrencilerin birbirleriyle kaynak alışverişinde bulunmalarını sağlayacaktır.

İL: RİZE

Tebliğci: Aycan AYDIN (RİZE ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ)

TEFSİR DERSİNDE ÖĞRETİM MATERYALLERİ VE TEKNİKLERİ

GİRİŞ

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün sayfasında paylaştığı Seminer Dönemi 2014 -2015 Mesleki Çalışma Planı ve Resmi yazısı incelenerek seminer döneminden 2 hafta önce -Haziran ayının başı itibariyle çalışmalar başladı.

DEĞERLENDİRME BAŞLIKLARI

- 1.Öğretim Materyalleri
- 2.Ölçme ve Değerlendirme
- 3.Sosyal ve Kültürel Etkinlikler
- 4.Öğretim Yöntem ve Teknikleri
- 5.Kişisel ve Mesleki Gelişim Önerileri
- 6.Öğretim Programı ve Kazanım Değerlendirmesi
- 7.Sınıf Yönetimi ve Akademik Başarı Değerlendirmesi

YÖNLENDİRME SORULARI VE ÖNERİLER

Öğretim Materyalleri

- 1-Hangi materyalleri hangi konularda kullanıyoruz?
- 2-Kullandığımız materyallerden hangileri daha kalıcı etki yapıyor?
- 3-Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun kullanabileceğimiz materyaller hangileridir?
- 4-Hazırlanmış materyallerde eksik gördüğümüz yönler nelerdir?
- 5-Kendi geliştirdiğimiz materyal örnekleri nelerdir?
- 6-Materyallere ulaşma konusunda ne gibi sıkıntılar yaşıyoruz?
- 7-Materyal bulabileceğimiz tavsiye siteler, forumlar, gruplar hangileridir?
- 8-Sıklıkla kullandığımız, kullanmamızdan öğrencinin de memnun olduğu materyaller hangileridir?

9-Materyal kullanımında tercih ettiğimiz yöntemler nelerdir?

10-Kazanımlara ulaştıracak, öğrenciye hitap edecek, kaliteli bir materyalde hangi özellikler bulunmalıdır?

11-Öğrencilerimizin ürettiği materyal örnekleri onların kazanımlarına nasıl etki etmektedir?

12-Kullandığımız materyaller istendik davranışlar ve kazanımlar meydana getirmede etkili oluyor mu?

ÖĞRETİM MATERYALLERİ ÖRNEKLERİ

- 1.Ses kasetleri
- 2.Tepegöz asetatları
- 3.Çalışma yaprakları
- 4.Kitapçıklar
- 5.Slaytlar
- 6.Ders Kitapları
- 7.Ders Notları
- 8.Hikaye ve romanlar
- 9.Broşürler
- 10.Çalışma/Alıştırma Kitapları
- 11.Kılavuzlar
- 12.Dergiler
- 13.Yazı tahtaları
- 14.Elektronik Tahtalar
- 15.Beyaz Tahtalar
- 16.Kumaş Tahtalar
- 17.Resimler
- 18.Fotoğraflar
- 19.Posta kartları

- 20.Haritalar
- 21.Çizimler
- 22.Çizelgeler
- 23.Grafikler
- 24.Afiş/Posterler
- 25.Kavram Haritaları
- 26.Karikatürler
- 27.Gerçek Nesnelere
- 28.Sergiler
- 29.Alan Gezileri
- 30.Örnekler
- 31.Modeller
- 32.Videokasetleri

Ölçme ve Değerlendirme

1.Derslerin özelliklerini de dikkate alarak hangi ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanabiliriz?

2.Bir derste değerlendirme yaparken kriterlerimiz neler olmalıdır?

3.Mevcut eğitim anlayışını, programı da dikkate alarak hangi ölçme ve değerlendirme tekniği derslerimize daha uygundur?

4.Bireyselleştirilmiş eğitim programı uyguladığımız kaynaştırma öğrencilerinin değerlendirmesi ile normal eğitim programını uyguladığımız öğrencilerin değerlendirmesi nasıl yapılmalıdır?

5.Ölçme ve değerlendirme yaparken objektif nasıl oluruz?

6.Öğrencinin gelişim seviyesine uygun ölçme ve değerlendirme teknikleri hangileridir?

7.Kazanımı, içselleştirme düzeyini, davranışa dönüştürme durumunu ölçebileceğimiz değerlendirme teknikleri neler olabilir?

DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ ÖRNEKLERİ

- 1.Yazılı Yoklamalar
- 2.Kısa Cevaplı Sorular
- 3.Doğru-Yanlış Soruları
- 4.Çoktan Seçmeli Test
- 5.Eşleştirme Soruları
- 6.Gözlem Tekniği
- 7.Hafıza Matrisi Testi
- 8.Yapılandırılmış Grid
- 9.Anlık Test
- 10.Portfolyo
- 11.Proje
- 12.Kavram Haritası
- 13.Drama/Gösteri
- 14.Problem Çözme
- 15.Puanlama Anahtarları
- 16.Performans Değerlendirme
- 17.Görüşme (Mülakat) Tekniği
- 18.Öz Değerlendirme
- 19.Akran Değerlendirmesi
- 20.Grup Değerlendirmesi
- 21.Kelime İlişkilendirme Testleri
- 22.Kavram Yanılgısı Kontrol Listesi
- 23.Tanılayıcı Dallandırılmış Ağaç
- 24.Sınıf Kanısını Tespit Testi
- 25.Öğrenci Düzeyi Kontrol Listesi
- 26.Tek Cümleyle Özetleme Tekniği

27.Avantaj/Dezavantaj Listeleme Tekniği

28.Uygulama Kartları Tekniği

Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

1-Ders içinde hangi sosyal etkinlikleri yapıyoruz/yapabiliriz?

2-Yaptığımız sosyal etkinliğin öğrenciye katkısı ne olmaktadır?

3-Sosyal etkinliklerin dönütlerini/değerlendirmelerini nasıl alıyoruz/yapıyoruz?

4-Uyguladığımız, faydasını gördüğümüz ve arkadaşlarımıza tavsiye edebileceğimiz sosyal etkinlik önerilerimiz var mı?

5-Ders içinde sosyal etkinlik yapabilmek için nelere ihtiyacımız olmaktadır?

6-Ders dışında hangi sosyal etkinlikleri yapıyoruz/yapabiliriz?

7-Ders dışında yapılacak sosyal etkinlikler için hangi prosedürlerin yerine gelmesi gerekiyor?

8-Öğrenciler için boşa geçen vakit olmaması için ders dışı sosyal etkinlikler nasıl planlanmalıdır?

9-Gezi, gözlem, inceleme dışında yaptırabileceğimiz orijinal sosyal etkinlikler neler olabilir?

10-Kazanımlara ulaştıracak, öğrenciye hitap edecek, sosyal etkinliklerde hangi nitelikler bulunmalıdır?

11-Öğrencilerimizle yaptığımız paylaşabileceğimiz sosyal etkinlik örnekleri var mı?

12-Kullandığımız materyaller istendik davranışlar ve kazanımlar meydana getirmede etkili oluyor mu?

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

1.Uzmanlarla mülakat

2.Dini mekan ziyaretleri

3.Kütüphane buluşmaları

4.Toplum hizmeti faaliyetleri

5.Hobi kampları/çalışmaları

6.Mesireler

7.Mesleki/Okul tanıtım günleri

- 8.Tiyatro, Drama, saatleri
- 9.Spor müsabakaları
- 10.İzcilik kampları
- 11.Münazara/bilgi yarışmaları
- 12.Eğitici oyun
- 13.Aile/hasta/yaşlı ziyaretleri
- 14.Yardım/paylaşım projeleri
- 15.Okuma saatleri
- 16.Değer sandıkları
- 17.Ahlak torbaları
- 18.Temizlik etkinliği
- 19.Şiir/ilahi/Naat okuma
- 20.Örnek şahsiyetleri tanıma
- 21.Maket/afiş tasarlama
- 22.Slogan/şiir/hikaye yazma
- 23.Gazete/dergi çıkarma
- 24.Kitap fuarları
- 25.Yazar buluşmaları
- 26.Sempozyum katılımları
- 27.Kermesler
- 28.Önemli gecelere

Öğretim Yöntem ve Teknikleri

- 1-Hangi yöntem ve teknikleri hangi konularda kullanıyoruz?
- 2-Kullandığımız hangi yöntemler öğrenmede daha kalıcı etki yapıyor?
- 3-Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun teknikler hangileri olabilir?
- 4-Hangi sınıf düzeylerinde hangi yöntem ve tekniklerin kullanılması daha uygun olmaktadır?

5-Kendimize özgü geliştirdiğimiz yöntem ve teknikler var mı?

6-Olumlu sonuç aldığımız yöntem ve tekniklerle öğrencilerin kazanıma ulaşma durumlarını nasıl değerlendiriyoruz?

7-Ezber gerektiren yerlerde hangi yöntemleri kullanıyoruz?

8-Sıklıkla kullandığımız, kullanmamızdan öğrencinin de memnun olduğu yöntemler hangileridir?

9-Değerlendirme yaparken çoklu zekaya hitap eden yöntem ve teknikler kullanabiliyor muyuz?

10-Çoklu zekâ ile öğretim yaptığımız bir derste ne gibi uygulamalar ve dönütler aldık?

11-Kaynaştırma eğitime yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programının bir derste uygulanabilirliğine dair örneklerimiz var mı?

ÖĞRETİM TEKNİKLERİ ÖRNEKLERİ

- 1.Ekip Öğretimi
- 2.Deney
- 3.Rol Oynama
- 4.Mikro öğretim
- 5.Demeç
- 6.Söylev
- 7.Görüşme
- 8.Sergi
- 9.Drama
- 10.Konferans
- 11.Altı Şapkalı Düşünme Tekniği
- 12.Sempozyum
- 13.Seminer
- 14.Panel
- 15.Münazara

- 16.Forum
- 17.Zıt Panel
- 18.Yarışma
- 19.Düz Anlatım
- 20.Soru Cevap
- 21.Ev Ödevi
- 22.Sınıf-İçi Uygulamalar
- 23.Problem Çözme
- 24.Gösterip-Yaptırma
- 25.Proje
- 26.Örnek Olay İnceleme
- 27.Tartışma Yöntemi
- 28.Benzetim (Simülasyon)
- 29.Bilgisayar Destekli Öğretim
- 30.Özel ders
- 31.Gözlem
- 32.Eğitsel Oyunlar
- 33.İşbirlikçi Öğretim
- 34.Beyin Fırtınası
- 35.Gezi
- 36.Yansıtma

Kişisel ve Mesleki Gelişim Önerileri

- 1.Okunması tavsiye KİTAPLAR
- 2.Okunması tavsiye DERGİLER
- 3.Okunması tavsiye MAKALELER
- 4.İncelenmesi tavsiye MATERYALLER

5.İncelenmesi tavsiye SİTELER

6.İncelenmesi tavsiye CD, DVD vb.

7.İzlenmesi tavsiye FİLMLER

Öğretim Programı ve Kazanım Değerlendirmesi

1-Güncelliği var mı?

2-Kazanımlar, öğrencilerin bilişsel/duyuşsal/psiko-motor gelişim özelliklerine ne derecede uygundur?

3-Kazanım ifadeleri, ne derecede açık ve anlaşılırdır?

4-Kazanımlar, birbirleriyle ne derecede tutarlıdır?

5-Kazanımlar, mevcut koşullarda ne derecede gerçekleştirilebilir?

6-Kazanımlar, öğrencilerin istedik (kendisi için gerekli olduğuna inandığı ve kendisi için anlamlı olan) davranışlarını ne derecede geliştirmektedir?

7-Kapsam, programın genel amaçlarıyla ne derecede tutarlıdır?

8-Kapsam, konu alanındaki temel bilgileri (kavramları, ilkeleri, yöntemleri, uygulamaları, vb. gibi) ne derecede içermektedir?

9-Kapsam, çağdaş bilimsel bilgilere ne derecede uygundur?

10-Kapsamda yer alan konuların sırası, öğrenme ilkelerine ne derecede uygundur?

11-Kapsam, öğrenci seviyesine ne derecede uygundur?

12-Programın öğrenme alanları üzerine yapılandırılması öğrenmede ne derecede etkilidir?

13-Öğrenciler, programda öngörülen becerileri (araştırma, sorgulama, eleştirel ve yaratıcı düşünme, vb. gibi) ne derecede kazanırlar?

14-Etkinliklerde çoklu zekâ kuramına ne derecede yer verilmiştir?

15-Etkinliklerde öğrenci merkezli öğrenme stratejilerine (problem temelli öğrenme, işbirlikçi öğrenme, araştırma vb. gibi) ne derecede yer verilmiştir?

16-Programın ön gördüğü etkinlikleri uygulamada ne derecede gerçekleştirirsiniz?

17-Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri (performans sınavları, projeler, yapılandırılmış grid, vb. gibi) kazanımları ölçmede ne derecede etkilidir?

18-Uygulamada kazanımlara yönelik çoklu değerlendirme teknikleri ne derecede uygulanabilir?

19-Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri, (bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor) öğrencilerin gelişim düzeylerini ne derecede dikkate almaktadır?

20-Programın başarısını engelleyen faktörler nelerdir?

Sınıf Yönetimi ve Akademik Başarı Değerlendirmesi

1.Derslerin işlenişi sürecinde yaşanan sorunlar nelerdir?

2.Bu sorunların sizce sebepleri nelerdir?

3.Ders içindeki sorunları aşabilmek için neler önerirsiniz?

4.Sorunlara ders içinde çözüm bulabiliyor muyuz?

5.Ders içerisinde çözülemeyecek sorunlarla karşılaştığımızda ne yapıyoruz?

6.Sınıf yönetiminde etkili olduğumu gördüğümüz yöntemler var mı?

7.İyi bir sınıf yönetimi için neler önerirsiniz?

8.Öğrencilerin ilgisini derse nasıl çekebiliriz?

9.Siz öğrencilerin ilgisini çekmek için hangi yöntemleri uyguluyorsunuz?

10.Öğrencilerimizin sınıf yönetimimiz ile ilgili eleştirdikleri yönler oluyor mu?

11.Tecrübeleriniz, bir öğretmenin nasıl olması, nasıl davranması gerektiği konusunda size hangi birikimleri getirdi?

12.Öğrencilerimizin akademik başarısını nasıl artırabiliriz?

13.Akademik başarıyı artıracak çalışmalar neler olabilir?

14.Akademik başarıyı artırmak için öğretmene, veliye ve öğrenciye düşen sorumluluklar nelerdir?

TEFSİR

Öğretim Materyalleri

1-Materyal kullanmak için ders planı hazırlar gibi kullanılacak materyal planı da hazırlanmalıdır. Böylece hangi ders veya ünite için hangi materyali kullanmamız gerektiğine rahatça ulaşabiliriz.

2-Kişisel materyal arşivi oluşturup elimizdeki arşive göre materyal kullanım programı yapabilir ya da teknolojiyi de kullanarak konu konu materyalleri bir araya derleyen program geliştirilebilir.

3-Kullanılan görsel materyallerin video, sunu, resim, afiş vb. materyallerin öğrenmede kalıcılığı artırdığı gözlemlenmiştir.

4-Slayt ve kavram haritası kullanımı etkili olmaktadır.

5- 6. Ünite, Surelerin ve ayetlerin nüzul sebebini anlatan kitaplar, videolar ve sunular kullanılmaktadır. (Vahiy Öyküleri/Selçuk Yıldırım)

Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Problemler

Öğretmen ve öğrencilerin beklentilerinin birbirinden farklılık göstermesi, öğretmenin ben dili kullanması, öğrenci ile etkili iletişime geçememesi gibi sebeplerden ve öğrenci-veli duyarsızlığından kaynaklı sebepler sınıf yönetiminde karşılaşılan problemlerden bazılarıdır. Ayrıca;

1.Öğrencilerde hedef eksikliği

2.Öğrencilerin kendi aralarında konuşup dersi takip etmemeleri

3.Öğrencilerin derse eksik materyalle gelmeleri, derse hazırlık sağlayacak ödevlerin yapılmaması,

4.Öğrencilerin söz hakkı almadan konuşmaya çalışmaları ve yerinde durmakta zorlanan hiperaktif öğrenciler de karşılaşılan problemler arasındadır.

Ölçme ve Değerlendirme

1.Ünite sonlarında Ölçme ve değerlendirmede not verilmeksizin test, klasik sınav, quiz uygulamaları, bilgi yarışmaları, ödüllü soru-cevap etkinlikleri uygulanabilir.

2.Sınavlarda ünitenin durumuna göre çoktan seçmeli, kısa cevaplı, klasik, boşluk doldurma, doğru-yanlış, eşleştirme gibi ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılmalıdır.

3.Yapılan genel sınavların (YGS, LYS) test tekniğine dayalı olması nedeniyle öğrencilerin daha çok test çözdüğü bunun da anlama, yorumlama ve yazarak anlatmayı olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir.

4.Konu başlangıçlarında Kavram Haritalarının kullanılması dersin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

5.Öğretmenler, sürekli kendilerini yenilemeli, belli bir din anlayışını öğrencilere dayatmak yerine, onların, sorgulayan, araştıran, aklını kullanan bireyler olması sağlanmalıdır.

6."Öğretmenlik, bilgi aktarma değil bilgiye rehberlik yapma mesleği olarak görülmelidir."
(Muhammet Yılmaz)

7. TEOG sınavlarında olduğu gibi her dönem 2.sınavlar Türkiye geneli yapılırsa öğrencilerin derse ilgisi artacaktır. Bu sınavlar ve diploma ortalaması üniversiteye yerleştirmelerde de kullanılmalı, okulun önemi ve işlevinin artmasına da katkıda bulunacağı kanaatindeyim.

Kişisel mesleki gelişim

- 1.Kitap okuma (Kaynak kitaplar)
- 2.Alanı ile ilgili program, seminer, konferans, vb faaliyetlere katılma.
3. Konularla ilgili materyal hazırlama.
- 4.Öğretmenin İnterneti, görsel ve işitsel yayınları takip etmesi, ilgili Cd ve kitapları alması tavsiye edilebilir.
- 5.Zümre öğretmenlerinin sık sık bir araya gelerek fikir alışverişi yapmalarının faydalı olacağı.
- 6.İlahiyat fakültelerinde sınavsız yüksek lisans yapılması.
- 7.Diyadin eğitim merkezlerinde, hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi hususunda iş birliği yapılması.
- 8.Her sene başı, bu seminerler çerçevesinde her ders için İlahiyat Fakülteleri hocalarının öğretmenlere seminer vermesinin planlanması.

Öğrenciler için Kişisel Mesleki Gelişim

- 1-Kitap okuma
- 2-Ders Anlatma
- 3-Ders sunusu Hazırlama

Sınıf Yönetimi ve Akademik Başarının Değerlendirmesi

Aşağıdaki maddeler üzerinden değerlendirme yapılabilir. (Artıları ve eksileri göz önünde bulundurularak.)

- 1-Eğitimde Etkili İletişim ve Sınıf Yönetimi
- 2-Eğitimde İdeal Öğretmen ve Rehberlik

☒Öğrenciyi korkutan değil, öğrencinin kendisini örnek aldığı sıkıntısı olduğu zaman sığılabileceği, dertlerini samimi bir arkadaş gibi öğretmene aktarabilecek bir öğretmen modeli olmalıdır.

☒Öğretmen öğrenciyi sevgiyle bağlanmalıdır. Sevginin çözemeyeceği hiç bir şey yoktur.

- ☒ Alan bilgisine sahip öğretmen ideal öğretmendir.
- ☒ Öğrenciyle öğretmen arasında bir paylaşım olmalıdır. Yerine göre ufak bir hediye gönülleri fetih eden bir kıvılcım olabilecektir. Öğretmen jest ve mimikleriyle kendisini öğrencilere sevdirmelidir.
- ☒ Öğretmen sadece bilgisiyile değil tüm hayatıyla rol model olmalıdır. Öğretmenin en ufak bir hatası öğrencinin dikkatini çekmektedir.
- ☒ Öğretmen öğrenciye sevgiyle yaklaşmalı öğrenciye husumet duymamalıdır.
- ☒ Öğretmen varsa sıkıntılıları, ailevi problemlerini dışarıda bırakmalı bu sıkıntıları elden geldiği kadar sınıfta aksettirmemelidir.
- ☒ Öğrenciyle göz teması kurulmalıdır. Her zaman söz tesirli olmayabilir yerine göre göz teması öğrencinin kanalına direkt olarak bağlanmayı sağlayacaktır.
- ☒ Öğrenciyle iyi iletişim kurulması için öğrencinin ailesinin, yaşadığı çevrenin tanınması bilinmesi önem arz etmektedir. Gerekirse sosyal medya kullanılarak öğrenciyle arkadaş olunmalı, onun duygu dünyasına girilebilmelidir.
- ☒ Öğrenciye mutlaka ama mutlaka ismiyle hitap edilebilmelidir.
- ☒ Öğretmen tek öğrenciyle ders işlememeli, sınıfın tamamını derse katabilmelidir.
- ☒ Dersin soru ve cevap bölümü tüm sınıfa yayılmalıdır. Öğrenci yanlış cevap verdiği zaman rencide edilmemelidir.
- ☒ İdeal öğrencinin de nasıl olması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Sadece ideal öğretmen yeterli değildir. Bunun içinde temel eğitim ana basamak oluşturmaktadır.
- ☒ Okullarda rehberlik faaliyetleri iyi kullanılmalıdır. Öğrenci rehber öğretmenini kendi seçmelidir. Böylece öğretmen ve öğrenci arasında daha iyi iletişim sağlanacak, öğrenci rehber öğretmenine duyduğu sevgi ve saygıdan dolayı uyumlu bir tutum sergileyecektir.
- ☒ Öğretmen sınıf düzenini bozan öğrenciyle özel olarak ilgilenmesi gerekmektedir. Öğrenciye sorumluluk verilerek bu sıkıntıdan kurtulunabilir.
- ☒ Öğrencilerin aile yapısı iyi bilinmelidir. Empati de unutulmamalıdır. Biz evlerimizde çocuklarımıza nasıl davranıyorsak öğrencilere de öyle davranmak zorundayız.
- ☒ Olumsuz davranışlarında olumsuz davranışı bastırmak için maddi külfet ceza olarak kullanılmamalıdır. Örneğin: Geç kalan öğrenciye çikolata aldırma cezası vb.
- ☒ Öğrenciye göre performans ve proje ödevleri verilmelidir. Bu konumuzda kesinlikle bilgisayar çıktısı olarak vermemeli öğrenci konusunu sınıfta sunmalıdır.

Sen dili yerine ben dili kullanıldığında ise, öğrenciyi olumsuz olarak yargılayan mesajlar yerine, öğretmenin sorun karşısındaki duyguları dile getirilir.

Böylece öğrenci, doğrudan kendi kişiliğine yönelik olumsuz bir yargıyla karşı karşıya kalmadığı için, öğrenciyle öğretmen arasındaki iletişim bozulmaz.

SONUÇ

Öğretim etkinliklerinden istenilen verimin elde edilebilmesi için sınıfta düzenin sağlanması gerekir. Öğretmen sınıfta akademik olmayan birçok sorunla karşılaşabilir. Öğretmenin bu sonuçlarla başa çıkabilmesi için, iyi bir iletişim ve olumlu sınıf ortamı oluşturma becerisine sahip olması gerekir.

Öğretmenin öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi için, kendini iyi ifade edebilmesi ve karşısındakini anlaması gerekir.

Sınıf içinde öğrencilerle iletişim kurulurken, öğretmen;

- Önce dinlemeyi bilmeli,
- Ben dili kullanmalı,
- Öğrencileriyle göz teması kurmalı,
- Öğrencilere soru sorduğu zaman yanıt için onlara zaman tanımalı,
- Öğrencilerle yakın mesafeden ilişki kurmalıdır.

Olumlu bir sınıf ortamı oluşturabilmek için, öğretmenlerin sınıf kurallarını belirlemesi ve bunları öğrencilere duyurması, istenmeyen öğrenci davranışlarını kontrol etmesi gerekir. Sınıf kuralları, öğrencilerin okul ve sınıf içindeki davranışlarını düzenler, benzer ve istenilen davranışta bulunmalarını sağlar. Öğretmen sınıf kurallarına uyulmasını sağlamak için, kurallara uyanları pekiştirmeli, uymayanları uyarmalıdır.

Öğrenciler genellikle, canları sıkıldığı, otoriteye karşı çıkma ve dikkat çekme ihtiyacı duydukları zaman, kuralları bilmedikleri için istenmeyen davranışlarda bulunurlar. Öğretmen, ders anlatırken öğrencileri sürekli izleyerek, derslere etkin katılımlarını sağlayarak, öğrenmeye karşı güdüleyerek istenmeyen davranışları azaltabilir.

Öğretmen sınıfta istenmeyen bir öğrenci davranışı ile karşılaşınca, davranışı gösteren öğrenci ile göz teması kurarak olumsuz davranışı öğrenciye duyurarak, davranışın nedenini sorarak, davranışı görmemezlikten gelerek istenmeyen davranışı durdurabilir.

Sosyal Kültürel Etkinlikler

1. Bilgi yarışmaları, cami ziyareti, Huzurevi ziyareti, hediyeleşme, Kutlu Doğum etkinlikleri, yapılan etkinlikler arasındadır.

2.İHH'nın MEB ile imzaladığı protokol sonrası başlatılan yetim kardeş projesinin çocuklara paylaşma, yardımlaşma, başkasının derdiyle dertlenme gibi insani duyguları kazandırma/özendirme açısından faydalı bir sosyal proje olarak görüyorum.

Erdemli davranışlar sergileme, cömertlik alışkanlığı kazanma noktasında önemli katkılar sunmaktadır.

3.Bazı sunumların (Surelerin tefsirinde ve tefsir kaynaklarının tanıtımında)ilahiyattaki hocaların okula davet edilerek farkındalık oluşturulması.

Öğretim Yöntem ve Teknikleri

1.Sunuş, anlatım, soru cevap, beyin fırtınası genel itibari ile bütün konularda kullanılan yöntemlerdendir. Ahlaki özellikler anlatılırken video kullanılmaktadır.

2.Görsel materyallerin kullanıldığı yöntemler (video, sunu, resim) öğrenciler üzerinde daha etkili olmaktadır.

3.Derslerde öğrenci ile birebir ilgilenme, üzgün sıkıntılı mutsuz görünen öğrencilerle diyaloga girme derse ilgiyi artırmaktadır.

4.Soru cevap yönteminde ödüllendirme kazanımların daha iyi öğrenilmesini sağlamaktadır.

5.Konuyu anlatırken önemli görülen bazı kavramları tahtaya yazılabilir veya öğrenciler konuyu okurken yine aynı şekilde tahtayı kelime/kavramlarla doldurulabilir. Sonra bu kavram/kelimeleri açmalarını, anlatmalarını istemek faydalı olabilir. Bir yarışmaya da dönüştürebilir. Bilemeyen oyun dışı kalır.

